

mladika

2-3

MLADIKA

IZHAJA DESETKRAT V LETU
1979 LETO XXIII. - ŠTEV. 2/3

Poštnina plačana v gotovini-
Skupina III/70

KAZALO

S. Martelanc: Načelnost - slovenska posebnost? . . .	25
P.: Kljub vsemu - pogumno naprej!	26
Albert Miklavec: Noč in dan	26
Majda Kočuta: Rada bi se poslovila od svojega otroštva	27
Lado Piščanc: V zelenih dajlavah božje bodočnosti (X.)	23
Pod črto: Ruski disidenti in narodnostne pravice . . .	30
Iz dnevnika mlade družine	32
Vladimir Kos: Ob sedmih zvečer	32
Bruna Pertot: Zbiralec zakladov: jabolko	33
Pavle Merku: Žive besede v naših narečjih	34
Martin Jevnikar: Slovenske povojne revije v Italiji (Mladika)	35
Tatjana Rojc: Dvoje utrinkov	36
Ivo Jevnikar: Drobcji iz manjšinskega sveta	37
Staro in novo o naravi in človeku	39
Antena	40
Slovenski poldnevnik	43
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (Jonathan Peregrin in Milka Hartman)	44
Ocene	46
Na platnicah: Pisma, Čuk na Obelisku, Listnica uprave	

Zunanja oprema: Jasna Merku

Uredništvo in uprava: 34133
Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768.89

Poštni tekoči račun 11/7019
»Mladika« - Trst

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Registrirano na sodišču v Trstu
št. 193

Član USPI (Zveze italijanskega periodičnega tiska)

tisk »graphart«, trst, rossetti 14

pisma pisma pisma pisma pisma

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva.

ZA SLOVENSKO PRAVNO TERMINOLOGIJO

Od leta 1921 do leta 1928 je izhajal v Trstu Pravni vestnik. Ko sem ga prelistaval, sem v njem našel marsikaj zanimivega. Tako je med drugim v prvih letnikih omenjenega lista pritegnila moja pozornost velika skrb za jezikovna vprašanja pri uvajanju nove, italijanske zakonodaje in uprave na ozemlju Julijske Benečije. Ta zavzetost za slovenska jezikovna vprašanja se ni ustavila samo pri zahtevah po uradovanju tudi v slovenskem oziroma hrvaškem jeziku, pri sprotnem spremljanju prevodov italijanskih zakonskih besedil, marveč je segala globlje. Iz vsebine omenjenega Vestnika lahko navedem več prispevkov z nasveti, kako naj skrbimo za prevajanje italijanskih zakonskih in drugih uradnih besedil. Tako je dr. Metod Dolenc priobčil članek z naslovom Smernice za prevajanje italijanskega kazenskega zakonika. O istem problemu je pisal Josip Jurca: Kakšen bodi naš prevod italijanskega kazenskega zakonika. Dr. Henrik Tuma je pisal o kazenski terminologiji; zelo obsežni so tudi njegovi Prispevki k slovenski sodni terminologiji. Jezičnik se zavzema za jezikovno pravilnost. France Gorsič je priobčil Nekaj pripomb k terminologiji slovenskega knjigovodstva. Pa še razni drugi številni članki in poročila neposredno ali posredno dokazujejo, kako veliko skrb so dejansko kazali naši ljudje v teh krajih za slovensko pravno-upravno terminologijo, ki je docela niti niso mogli uveljaviti, kasneje pa so jo fašistične oblasti tudi povsem odpravile.

To sem napisal zato, ker pri nas v zadnjih letih veliko govorimo o dvojezičnosti, o uradovanju v slovenščini, ni mi pa znano, ali je v pripravi tudi ustrezna slovenska terminologija.

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Marija Besednjak, Lojzka Bratuž, Ivo Jevnikar, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavec, Franc Mljač, Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Maks Šah, Drago Štcka, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna oprema). Vsi pisci sodelujejo brezplačno. Posamezna številka Mladike stane 500 lir. Celoletna naročnina za Italijo 5.000 lir, podporna 10.000 lir; nakazati na poštni tekoči račun 11/7019 — »Mladika« — Trst. Letna naročnina za Jugoslavijo 100 ND, podporna 200 ND. Druge države 10 US dolarjev (podporna 30 US dolarjev).

ja. Zavedati se namreč moramo, da nam pomoč iz matične domovine ne bo mogla zadoščati, kajti ideološko-politični ter pravno-upravni sistem v Sloveniji je različen od italijanskega. Zato bo za nekatere pravne ustanove, ki veljajo v italijanski pravni ureditvi, nemogoče najti ustreznih izrazov v slovenski ustaljeni pravni terminologiji. Prav tako bodo težave za finančno in davčno izrazje ter pri prevajanju in uvajanju zapletenega italijanskega birokratskega jezika. Tu ne bo šlo drugače, kot da »pljune-mo v roke« in se lotimo dela. Samo demagoško vihtenje zastav in mečev ne bo dosti zaleglo, celo utegne škodovati. Skrbimo že sedaj v šoli, pri slovenskih časopisih in radiu, pri slovenskih ustanovah za slovenski jezik, da ne bomo nepripravljeni!

Marijan Bajc

ZNANSTVENIKI ALI AMATERJI?

Opozoril bi Vas rad na novo knjigo, ki mi je prišla v roke: Giovanni Frau - Dizionario toponomastico Friuli Venezia Giulia; izd.: Istituto per l'Enciclopedia del Friuli - Venezia Giulia, 1978. Po abecedi je v njem razlaga krajevnih imen naše dežele, med njimi slovenskih. Ravno pri njih pa si človek beli glavo, ali gre za resnično znanstveno delo. Ponekod išče pomene imen v slovenskih korenih, druge pa beremo npr.: »San Dorlugo della Valle, forma dialettale di Sant'Odorico (Doria, Alcuni aspetti p. 256)«. Ali niso tega imena iznašli pod fašizmom? Ali »Rupingrande,

(dalje na 48. strani)

SLIKA NA PLATNICI: Letošnji Prešernov nagajenec, nepozabni Pirandellov Henrik IV. Kdo se ga ne spominja v tej vrhunski vlogi? (foto M. Magajna)

NAČELNOST - SLOVENSKA POSEBNOST?

Že dolgo sem sumil, da je z besedo NAČELNOST nekaj narobe.

Potrdilo sem dobil, ko sem listal po glavnih tujih slovarjih z namenom, da bi dobil točen prevod.

NAČELNOSTI ni bilo v nobenem.

Naj to pomeni, da je beseda težko prevedljiva ali celo neprevedljiva? Če bi to bilo res, sledi logičen sklep, da je upoštevani jeziki ne poznajo. Smo torej pred neko slovensko posebnostjo, ki se seveda ne konča pri jezikovnem problemu, marveč sega tudi na področja miselnosti in značaja?

Kaj torej pomeni NAČELNOST, ki je tako ne- navadno osamljena sredi glavnih evropskih jezikov? Slovar slovenskega knjižnega jezika nam pojasnjuje:

NAČELNOST: lastnost, značilnost načelnega. NAČELEN: nanašajoč se na načelo. NAČELO: kar kdo sprejme, določi za usmerjanje svojega ravnanja.

Po odgovor je torej treba do gesla NAČELO, za katerega imamo v že nakazanih tujih jezikih naslednje inačice: PRINCIPIUM (lat.), PRINCIPIO (ital.), GRUNDSATZ (nem.), PRINCIPLE (angl.), PRINCIPE (franc.).

Čemu vsi ti jeziki poznajo NAČELO, ne pa tudi NAČELNOSTI? Je odgovor samo v tem, da je njihova besedotvorna zmožnost v tem primeru manjša od slovenske?

Ali pa se vprašajmo drugače: zakaj je Slovencem NAČELNOST tako všeč, da smo jo v tem in tudi že v prejšnjem stoletju sprejeli med najbolj uporabljana pojmovna gesla naše idejne, politične in tudi kar splošne govorice?

Če listamo po naših tekstih iz bližnje in srednje preteklosti, kar naprej srečujemo to NAČEL-

NOST, ki je spremljala vse glavne polemike, idejna kresanja in formuliranja stališč. Vedno smo se sklicevali na to posvečeno normo, ki je pomensko vsebovala tudi značajnost, možatost, zvestobo, nepreklicnost. V imenu NAČELNOSTI pa je bilo tudi veliko nepopustljivosti, nestrpnosti, napadalnosti in še kaj hujšega.

NAČELNOST ima potemtakem tudi negativni predznak in ne samo pozitivnega. Kje je meja med njima?

Jo je moč začrtati na splošno veljaven način ali pa je sprejemljiva tudi v vsaki individualni izvedbi? Kdaj se načelnost spremeni v topost in kdaj je navidezna nenačelnost v resnici iskanje bolj ustreznih resnic? In kdo naj to presoja brez nevarnosti, da bo krivičen?

Je absurdno trditi, da je neka pametna doza elastičnosti združljiva z načelnostjo? In kaj lahko to pomeni v praksi: toleranco ali alibi za vetrogonce, modro eklektičnost ali zmešnjavo v vrednotah?

Sama vprašanja, ki namesto odgovora rojevajo še nova vprašanja.

Eno, ki je seveda zasebno, se glasi tudi takole: je tole razmišljanje sploh aktualno za naš čas, ki ga je eno samo tekmovanje v prebrisanosti, eno samo zaničevanje neuspešnosti? Ali pa so si bili vsi časi v teh stvareh vsaj nekoliko podobni in se je pač vedno dobil kdo, ki je vrtal v take mlino na veter, da ne rečem v veter sam?

Odgovorili bi lahko samo z NAČELNOSTJO, torej s tem, o čemer šele razmišljamo. Zato ostanimo pri vprašanjih, ki naj zorijo dalje.

S. MARTELANC

KLJUB VSEMU - POGUMNO NAPREJ!

V prvi letošnji številki Mladike smo na tiho uvedli rubriko, ki naj odseva nekatere probleme naše vsakdanjosti, politike, potreb, teženj in težav slovenske narodne skupnosti v Italiji ... To hoče biti nekako preprosto razmišljanje o naši stvarnosti, da bi se izogibali utvaram in iluzijam in tudi lahki demagogiji, v katero se radi zazibamo ob pogostoma sicer razumljivi mitizaciji nas samih in stvari, ki nas žulijo. Nekateri so tisto prvo razmišljanje razumeli kot vdajanje pesimizmu in metanje puške v koruzo. Ni tako, saj če se ne umikamo, pomeni, da ni samo zaradi pasivne vztrajnosti, temveč zaradi prepričanja, da je tako prav. ...O optimizmu pa je bolje, da gremo mimo ...

Pred dnevi me je poklicna radovednost pognala v knjižnico, kjer sem nameraval nekaj poiskati v »Slovincu«, ljubljanskem dnevniku, ki je skoro 35 po svojem koncu bil pred kratkim deležen nepotrebnega napada slovenskega publicista. Kar sem iskal, nisem našel, pač pa sem naletel na pisanje, ki se je nanašalo na primorske Slovence ... letnik 1896, prve januarske številke, dopis iz Trsta o zahtevi, da bi občinski svet izdal dokument v slovenščini, skratka, zahteva po uvajanju dvojezičnosti ... Slovensko zahtevo so oblasti na Dunaju gladko odobrile in odredile, naj občina slovenski zahtevi ugoditi. Toda tržaško mesto je takrat uživalo neke predprave, neke vrste samostojnost ... in tržaški mestni očetje so se na ukaz z Dunaja kratkomalo počvižgali. Prišlo je novo stoletje, I. svetovna vojna, prva razočaranja Tržačanov po prihodu ..., fašizem in preganjanje, II. svetovna vojna, nemška zasedba, zavezniška uprava in obeti STO-ja, povratek ... in odhodi v Avstralijo, nova razočaranja ... vruga, marsikaj se je na tej zemlji zgodilo, končno tudi uveljavitev zloglasne Liste za Trst, toda tiste preklete dvojezičnosti še zdaj nam nihče ne mara priznati. Ne, Trst celo skoro enoglasno zahteva predprave, da bi — kot pod Avstrijo — preslišal ukaze osrednjih oblasti. Ne vem, če nam lahko kdo očita malodušje in pesimizem, če zdaj ne zaupamo niti osimskemu duhu. Morda se bo kaj zgodilo na visoki politični in cerkveni ravni, med kulturniki, na občeečloveški pa bolj malo.

Zdaj bi radi nekateri slovenski krogi zvrnili svo krivdo za nezadovoljivi položaj slovenske manjšine na proslulo Listo za Trst, kakor da bi ta lokalna konjunkturna volilna skupina lahko bila odgovorna za vse tisto, kar se je pri nas dogajalo v zadnjih tridesetih letih in se še dogaja ... Toda misel mi ob tem uhaja k besedam, ki jih je izrekel vidnejši predstavnik tržaške komunistične partije ... Ta je med drugim slovenske komuniste označil kot kulturno

zaostale in kot zagrizene staliniste. Morda ta sodba v celoti drži, ni pa se omenjeni partijski funkcionar vprašal, kje so odgovornosti za tako stanje, pozabil je, da je partija po Kominformu nasilno spravila iz slovenskih šol vsaj tretjino učencev in dijakov, da je vedno držala v ozadju redke slovenske intelektualce, da ni poskrbela za dostojno glasilo v slovenščini, da že več mesecev ne izide niti že tako in tako skromno tržaško »Delo« ...

Kljub vsemu pa živimo in delamo dalje (ta vztrajnost navkljub vsej naši nezagodovinskosti, je nekaterim narekovala očitek, da smo provincialni in zaostali), živimo in se bojimo ... in kričimo. Bojimo se prihodnjih (prvih) volitev v evropski parlament. Evropi držav, vlad in institucionalnih strank se ni zdelo potrebno zagotoviti vsaj simbolično prisotnost manjšin z odobritvijo volilnega zakona, ki bi bil vsaj enkrat netradicionalen, izviren, ustvarjalen. Manjšin se očitno vsi bojijo (drugačnost očitno ne moti samo Listo za Trst in njihovih sopotnikov reakcionarnih misovcev in naprednih radikalcev). Osveščene manjšine v Italiji in tudi drugod po Evropi se bodo branile kot bodo mogle, z združevanjem v večje skupine, da bodo izpričale prisotnost in dobile lastno predstavništvo. Tako se stranki Slovenski skupnosti obeta skupen nastop z Valdostanci in brez Južnih Tirolcev, ki se z običajnim apetitom raje poslužujejo drugega ključa na račun manjšinske skupnosti in solidarnosti. Tudi nastop na volitvah za evropski parlament bo preizkušnja, nevarna, če hočemo, toda bo nov dokaz našega življenja in naše volje ... Pogumno naprej!

P.

ALBERT MIKLAVEC

Noč in dan

*Noč je polna sanj,
belih, črnih,
sivih, zlatih:
kot v panj
sem sinoči
legel spat ...*

*Dan je poln spoznanj,
belih, črnih,
sivih, zlatih:
pojem vanj,
že od davi,
kot skržat.*

Rada bi se poslovila od svojega otroštva

(Prva nagrada na natečaju Mladike)

Vračam se v nekoč.

Štala je gola, brez kratkih pramenov senenih las. Na latniku pred hišo lahko še preštejem zadnje grozde. Listje se odeva z rumeno barvo slovesa.

Sentimentalnosti! Evfemistično ime za neumne, banalne vsakdanjosti.

Rada bi se poslovila od svojega otroštva.

Neurejeno brskam po stari skrinji spominov. Osebe, dogodki, vse je kar povprek nametano v pisano zmešnjavo občutkov.

Na podstrešju je veter siloma razparal kot dih prosojne tančice starih pajčevin. Dež je s palete plesni izbral barve in z vlago poslikal strop z grotesknimi figurami starih demonov, obrazi ljudi, ki jih ne bom nikoli več srečala na cesti za hišo.

Lipe sedi pred našo hišo na zelenem stolu, ki je že zdavnaj strohnel, in se naslanja na mišičasto trto. Droben je in neobrit. Na kratko ostriženo glavo mu pokriva brezoblični star klobuk. Ne spominjam se več, kaj vse je pripovedoval v svojih dolgih samogovorih. Vedno je govoril in govoril kot navit. Bilo je pozimi in pri nas je deževalo, ko se je oče odpravljal na njegov pogreb. Mama me ni pustila za njim, jaz pa sem se v svoji otroški trmoglavosti sama oblekla, toda naramnic si nisem še znala prav zapenjati in tako sem ostala doma.

Lipečka je vedno ždela pri oknu v babičini kuhinji. Najbolj bele lase, kar sem jih kdaj videla, je imela spletene nad ogljeno črnimi obrvmi. Vedno sem tiho sumila, da si jih zjutraj namaže pri štedilniku iz prvobitne ženske spogledljivosti. Pravili so, da je revna, toda zame je bila njena hiša zdaleč najbolj imenitna od vseh s tistim tropom gosi in puranov, ki je kar naprej zganjal semenj pred njo. Prav čudno je videti to sivo, visoko hišo, popisano s parolami, ki jim je čas izvotlil pomen, kako trohni in razpada v nemem ječanju zapuščenosti med belo ometanimi sosedami.

Nono v »mizatu« igra briškolo. Ne morem ga premagati, četudi stokrat, tisočkrat premislim, preden vržem svoje karte.

Duhovi.

Ne vem več, kakšen glas je imel nono, ne morem si ga priklicati v spomin, pa naj se še tako trudim. Izzvenel je v pradavno preteklost. In vendar smo se ga bali vsi, od najmlajšega do najstarejšega. Za nas ni bilo na svetu višje oblasti od njega. V skednju je na vidnem mestu visela njegova vozniška »žajg-

la«, hujše kazni za svoje nepridipravščine si nismo znali predstavljati. Kljub temu smo ob nedeljah najraje sedeli v štirih, petih na njegovih kolenih in poslušali o neskončnih ruskih stepah, kavkaških gorah, pretepih s škvadrismi...

Soba, kjer je nono ležal na parah, je svetla, razmetana, čisto drugačna od tistega v črno ovešnega prostora, kjer so ljudje jokali in se rokovali. Besede sožalja so v šepetanju vsem vezale ude.

Nono v krsti ni bil hrust, pred katerim so se tresli še konji v hlevu. Bil je majhen, nemočen. Ni bil moj nono. Bil je posekano drevo. Takrat me je za trenutek stisnil v svoje udušljivo naročje iracionalen strah, da so nonota obtesali, skrajšali, da bi ga lahko položili v tesno rakev. Šele precej let kasneje je pronicnila vame zavest, da je bila to Smrt.

Kašča je prazna.

Žita sploh niso sejali, odkar ni več nonota. Koruza še stoji — strumno kot vojak — na poslednji straži. Prikazen iz Wilhelmove vojske — storži z rjavo perjanico.

Gugalnico so zavezali na murvo in spustili vola, da ju napojijo. Poseben obred je to. Dvoriščna vrata so zaprta. Dick prestrašen razkačeno laja izpod stopnic (pokopan je nekje na vrtu, ker je bil res zvest varuh in prijatelj vseh nas otrok). Vola sta se spustila v drnc po dvorišču. Tiho ju opazujem izza šipe, ko za moje pojme tako strašno divjata. Janko je bil najhujši. Enkrat ga je pičilo in je strgal z vrvi moje lepo rdeče krilce, ki se je tam sušilo. Sivko je bil bolj umirjen, morda, ker je bil bolj debel. Že precej časa je, kar so iz skednja izginili tudi leseni jarmi, s katerimi so ju vpregali.

Gradove iz peska sem večkrat krasila z dalijami in marjeticami, ki sem jih izmaknila na babičinem vrtu. Tako niso bili prav nič podobni imenitnim utrdbam, ki smo jih prvotno načrtovali za svoje vojne. Postalni so neuporabne torte. Zidali smo tudi predore, ki pa jih je bilo treba vedno popravljati. Do pasu in še čez smo bili premočeni, tako velika je bila naša inženirska vnema. Vsi po vrsti smo jo prerasli in že zdavnaj pozabili nanjo. Kokoši tam v kotu komaj še najdejo kaj tistega imenitnega peska s Soče za svoje kurje skrbi.

Ne podim se več v kratkih hlačah, razoglava, opoldne za metulji, ker tekmujeva z bratrancem, kdo bo imel več zmrcvarjenih kril v svoji škatlji marme-

dalje na naslednji strani ■

V zelenih daljavah božje bodočnosti

DNEVNIK

X.

31. januarja 1936

D. , kaj se je med nama zgodilo? Tako se mi zdi, kot da je tuja mrzla roka segla med naju in naju ločila. Moja vest, D. , je mirna in mi ne očita niti najmanjše misli, ki bi jo mislil proti tebi, tudi na samem ne. Pred enim tednom si mi na tistem zadnjem sprehajališču ob lurški duplini resnobno rekel, naj bom previden v svojih sodbah o tebi. Veš, v svojem nastopu si se mi zdel podoben razposajenemu otroku, ki ga oblečeš v žalno obleko, ker mora zaigrati na odru resno vlogo. Nazadnje pa ti namesto tragedije igra le komedijo. Kaj ni bilo morda tako tudi s teboj? Zakaj si zaigral pred menoj vlogo tragičnega komedijanta? Zakaj nisi prišel takoj po moji hudi sodbi k meni, mi pogledal prijateljsko v oči in mi odkrito povedal, kaj in kako se je zgodilo? Tako pa si prišel predme s svojim čudnim nastopom, mi stvar omenil le napol in me pustil v dvomu, ki je mnogokrat hujši od resnice.

D. , veruj mi, da če sem te s svojo sodbo žalil, je tudi prav gotovo res, da to ni bil moj namen. Vez, ki naju veže, mi na noben način ne dovoljuje, da bi te kdaj žalil. In če mi je težko in skoraj nemogoče žaliti kateregakoli izmed

bratov, ki jih srečujem na svoji življenjski poti, mi je tem težje in tako rekoč nemogoče žaliti tebe.

Približno štirinajst dni je že od tega, kar ne govoriva kakor stare čase. Pri srcu mi je težko. Ne vem, kako je s teboj, s seboj pa sem si na jasnem: v mojem srcu ni do tebe nikake mržnje. Zelo rad bi govoril s tabo in odmaknil mrzlo roko, ki je segla med naju, pa me je nekako sram in strah. Vendar pa mislim in tudi nekoliko vidim, da je tudi s teboj tako, kakor je z menoj. Na obeh straneh ni nobene zamere, nobene mržnje, oba bi najbrž rada govorila in se spravila, pa naju nekaj zadržuje.

Tako čudno mi je zadnje čase. Čutim se sama in samota mi je v tolažbo. Tovariši so mi nekje daleč in živijo v svojem svetu. Rekreatije mi postajajo vedno bolj dolge in skoro se jih bojim. Ko bi bil vsaj sam po igriščih ali kjerkoli. Tako pa se skoraj bojim posameznega pogleda in hudomušnega nasmeha. Najljubša mi je rekreacija po večerji, ko je tema in ko se človek bolje skriva pred radovednimi pogledi tovarišev. Tedaj mi je zelo ljubo zadnje sprehajališče pri lurški duplini. V temi, ko predmeti izgubijo svoje ostre obrise in ko so krog tebe le brezoblične sence, postajajo misli vse močnejše in izrazitejše.

Rada bi se poslovila od svojega otroštva

lade, kjer hraniva svojo »zbirko« metuljev. Leto nisem še srečala belina.

V kotu, kjer smo se vedno šli pogrebce s krti in lastovkami, ki smo jih našli ob poti, je krizan-tema že visoko zrasla.

Nekoč sem zelo rada nabirala mak in delala iz njega punčke črnih obrazov s kraljevsko rdečimi oblekami, pritlikave kraljične mojih neskončnih sanjarjenj. Ne najdem več maka ob robu njiv.

Prišla sem jeseni, da bi ujela še zadnje odmeve otroških dni, ki sem jih tu preživela toliko poletij zapovrstjo.

V lužah neasfaltirane poti med njivami se zbira blatna voda. V črnino odete postave se utapljuje v meglo zgodnje jeseni.

Za hišo je še vedno »kaverna«, shramba skopana v zemlji iz časov, ko je bilo to še vse grofovo in je bila pri nas menda tovarna.

V mojem otroštvu je »kaverna« predstavljala mrakobni svet vsega zlega. Bila je predsoba pekla. Nekoč smo prižgali sveče in jo odkrili. Prazna je bila. Noben hudič ni v njej čakal name z dolgim spiskom mojih otroških pregreh. Popolnoma odveč so bile gorjače, ki smo jih oklestili za to priliko, ne modrasov, ne gnezd črnic nismo našli v njej.

Razočarana sem bila nad njeno majhnostjo. Prav nič ni bilo tako, kot si je v strahu zasanjala moja domišljija, toda za mano so v temi še vedno ostajali otroški strahovi, podzavestno prepričanje, da bo moja prihodnost taka, kot bom sama hotela.

Verjetno so stopnice dokončno porušene. Robida in koprive so prerasle vhod v »kaverno«. Moje otroštvo je ostalo v njej.

mizat = jedilnica, dnevna soba
žajgla = bič

V zadnjih dneh sem pogostoma v mislih doma pri starših in sestrah. Dolgo je že, odkar sem jih videl zadnjič. In še takrat jih najbrž ne bi bil videl, ko me ne bi bili spravili na pot ljudje, ki so menili, da bi mi tista pot dobro dela. To je bilo po maturi, v tistih dneh, ko sem se s čudnimi občutki poslavljaj od fantovskega življenja. Ne vem, če me je kdo razumel: kljub vsemu hrupu sem bil takrat sam.

1. februarja 1936

Sinoči po večerji sem govoril z Dušanom. Kot sem z žalostjo spoznal, je vzel stvar resno, preveč resno. Moja izjava, češ da mi do njegove

Lado in sestra Mira na kongresu Kristusa kralja, Ljubljana 1939

družbe ni dosti, ga je zadela v živo. Ko sem to spoznal, nisem vedel, kako naj si pomagam. Težko je vlivati v dušo sočloveka svoje prepričanje, čeprav je tebi še tako jasno. In tudi svojega prijateljstva in ljubezni ni mogoče vtepati z znanstvenimi dokazi.

In zdaj se čutim še bolj samega. Zdaj, ko se je najina vez tako čudno in brez potrebe zrahljala, mi nekaj manjka in pri srcu mi je hudo. Zdaj

nimam nikogar več, s katerim bi lahko odkrito-srčno in prijateljsko občeval. Vse vsakdanje skrivnosti in bridkosti bodo votlo golčale v moji duši in ždele v samotni ... Doklej bo tako z menoj? Zdi se mi, da sem v tej stvari kot popotnik, ki ne ve, kdaj in kje bo konec njegove mračne poti.

Kar pa se tebe tiče, Dušan, sem sklenil sledeče. Zelo mi je žal, da je prišlo med nama do tega razdora. Zato sem sklenil, da se zopet priborim do starega razmerja. To pa se mi ne bo kar mahoma posrečilo, kot vidim iz tvojega stališča. Le čas bo lahko izpričal, da v mojem odnosu do tebe ni ne laži ne hinavščine. O čemer te ni mogla prepričati moja odkrita beseda — in že to me je bolelo —, o tem naj te prepriča moje celotno razmerje do tebe.

1. februarja 1936 Zvečer

Vsi so odšli, ostal sem sam, sam. Pretrgane so vse vezi, o bratje, daljni, skrivnostni, tuji. Zdaj gledam le v svoj obraz. Prisluškujem golčanju v svojih globinah.

Želim si dobre, iskrene roke, ki bi šla prav narahlo in tolažeče čez moj obraz ... Mislim, da so take roke tudi zame na tej zemlji, a so daleč ...

O cedra, sestra, ki me mirno in spokojno gledaš sleherni dan, zlasti še ob večerih, ko je temno ... 1)

12. februarja 1936

... O Bog, zdi se mi, da me na tak način kličeš tesneje k sebi ... To so torej božji klici ... Bridki so, kot če bi šel meč skozi dušo, a daj, o Bog, da bodo v mojo krepkejšo rast. Daj, da bom prišel po tej pusti in skalnati poti, polni robide in divjih rastlin, do Tebe. Daj, da bom živel iz tebe zate, da bom na tej poti postavil žrtvenik, kjer bom daroval svoje telo in svojo dušo Tebi.

Tako se mi zdi, kot da bi se boril s Teboj, pa četudi nevedoma in podzavestno. O, kako blazno početje ... Pa ne, saj se nisem boril s Tabo ... Mogoče sem šel le mimo Tebe ... Mislil sem, da mi zadostujejo moje šibke in omahljive moči, moje medle in ugašajoče luči ... O Bog, hudo sem se zmotil, čeprav nevedoma.

Pa glej, o Bog, ne bo več tako. V vsej ponižnosti priznavam, da sem šibek in omahljiv, da sem le stvar, ki je popolnoma odvisna od Tebe. Priznavam, da sem le prah in nebogljen črvič te zemlje. Vem in verujem, da mi edinole Ti lahko daš moči. Edino po Tebi lahko postanem močan kot Samson, ki se ne bo ustrašil leva. Edino Ti, o Bog, me lahko napraviš lepega in svetlega od svoje lepote in od svoje luči. Gospod, to globoko verujem: pridi, pridi, pridi ...

1) Prekinjeno, ker v zvezku manjka stavek.

V tej zimski noči, v kateri je Tvoja roka prižgala na temnomodrem nebeškem svodu tisoč in tisoč lepih luči, poklekam na zemljo in dvigam k Tebi, o Bog, svoje mlade roke v ponižno molitev. Glej, o Bog, še niže sem sklonil svoje telo in svoj obraz, tako da sem začutil v globini grenak vonj vlažne prsti. Čutim, o Bog, svojo nizkost in svojo šibkost in zato s tem večjim zaupanjem in hrepenenjem dvigam k Tebi svoje roke, da me pritisneš na svoje srce — o kako velika je ta misel, kako velik si, o Bog! — in da mi vliješ v dušo moči in hrabrosti, po kateri bom postal Tvoj vitez.

O Bog, čutim, da tako ne morem več dalje.

Zdrami me, o Bog, iz mojega sivega polsna in daj mi življenja!

18. februarja 1936

Predpoldne nas je poklical mons. rektor. Bilo nas je pet: trije Lahi, en Hrvat pa jaz. Z nobeno pametno mislijo si nisem mogel razlagati tega njegovega poziva. Bili smo iz različnih škofij in različnih narodnosti. Sicer pa sem bil v duši miren in to mirnost sem menda ohranil tudi na zunaj. V rektorjevi sobi je bil tudi mons. I. Juv. Sila zanimivo je bilo opazovati naše medsebojno zadržanje, preden je začel mons. rektor govoriti. Ker še nismo bili vsi zbrani, smo nekaj časa čakali. Mons. rektor je sedel za svojim pultom s tisto svojo predstojniško zavestjo, češ da je nad nami vsemi, kot se pač spodobi. Na obrazu mu je igral fin in neprisljhen, hudomušen smehljaj, češ fantje so nekam preplašeni. Vsaj meni se je tako zdelo. Na pultu pred rektorjem je ležala popisana pola. Opazoval sem jo z največjim zanimanjem. Na nji so podčrtana stala naša imena. G. Juv. je hodil po sobi semtertja in tudi on se je hudomušno smeh-

ljal. Vendar pa bi lahko vsaka brihtna glava takoj dognala, da se za tem dostojanstvenim razpoloženjem obeh gospodov ne skriva nobena graja ne grožnja. G. Juv. se je pošalil z nekim Lahom in mu rekel, da je od strahu postal kar zelen. G. mons. rektor se je zadovoljno smehljaj. Mi smo se držali različno. Tisti Lah je res kazal malo preplašenosti. Ostalih dveh pa nisem opazoval, česar mi je zdaj žal. Moj sošolec Hrvat, ki je bil na moji levici, je stal mirno, z malo sklonjeno glavo, s pogledom uprtim v tla — tja nekam pod rektorjev pult — in si prav počasi mencial roke. Jaz sem stal malo krivo, z eno nogo naprej, se parkrat ozrl po sobi in si skušal priklicati na obraz ironičen nasmešek, ki naj bi povedal, da sem miren in da se ne bojim ničesar. Tako smo stali, eni dostojanstveno in hudomušno, drugi preplašeno, tretji mirno in jaz nekam smelo. Z vprašujočimi očmi smo gledali drug drugega in skoro že nestrpnost pričakovali besedo, ki naj bi nas spravila iz čudne zagate.

No in mons. rektor je spregovoril. Na dolgo in široko nam je začel razlagati, kako bo treba prirediti akademijo na čast sv. očetu (12.V.1936), kolikšen in kakšen bo njen program, kdo vse bo pri nji sodeloval in koliko bo povabljenec. Med povabljenici bo mnogo cerkvene in posvetne gosposke. Kar se poslednjih tiče, misli povabiti tudi profesorje državnih šol ali vsaj njih ravnatelje, pa tudi vojaške oblasti in zastopstva raznih društev obojega spola. Pravil je, da je semenišče družbena ustanova in da zaradi tega mora vabilo zajeti vse sloje.

Glavni govor bo imel mons. rektor sam, mi pa smo bili določeni, da pripravimo manjše govorčke. Ideje nam je dal kakor na krožniku mons. rektor sam. Zelo sem se troštal, da bi me ta »sreča« ne doletela. Zdaj jo zatrdno imam, a v bistvu mi je mučna in odvrtna. Tej moji sreči

— pod črto - pod črto —

Ruski disidenti in narodnostne pravice

Znano je, da je narodnostna problematika eno izmed gibal sovjetskega oporečništva. Pomemben je zato dokument, ki so ga izdelali ruski oporečniki o pravicah narodov in manjšin v Sovjetski zvezi. S poudarkom ga je objavil v slovenskem prevodu Klic Triglava, po katerem ga povzemamo. Tam je tudi poudarjena novost pri listini: avtokritika ruskih osebnosti, ki se zavedajo velikoruskih ambicij lastnega naroda.

Mi, ruski pristaši demokracije, moramo enkrat za vselej določiti svoje stališče do prihodnosti ljudstev v sovjetskem imperiju, tako tistih, ki

so formalno neodvisni, kakor tudi onih, ki so bili nasilno vključeni v takoimenovano Sovjetsko zvezo.

Izjavljamo, da brez slehernih pridržkov priznavamo vsakemu narodu pravico do samoodločbe in protestiramo zoper poskuse kateregakoli naroda, da odloča o prihodnosti drugih narodov. Še več: smatramo kot svojo dolžnost, da podpremo vsako gibanje za narodni preporod in narodno neodvisnost.

Podpiramo vse narodne manjšine v njihovi borbi za ohranitev narodne samobitnosti, jezika, vere, kulture in šolstva. Smatramo za potrebno, da

državni uslužbenci v okrajih, kjer prebivajo narodne manjšine, govore jezik te manjšine in obžalujemo sleherne ukrepe, naperjene proti pravemu položaju manjšin tako, da bi te imele le drugorazredno državljanstvo.

Podpisani ne predstavljamo celotnega ruskega naroda, toda naša trdna odločenost, da podpiramo borbo za narodno neodvisnost, izvira iz našega osebnega prepričanja, kakor tudi iz dejstva, da je taka podpora postala normalna stvar za odpor v naši državi.

Primeri za tako podporo so: nesebično dejanje Sergeja Kovaleva v ob-

je ime »Mestizia e nostalgia«. 1) Ironija pa bo v tem, da mi takrat ne bo mogoče govoriti o veliki bridkosti in trpljenju ...

Mons. rektor je še omenil, da bo akademija le v enem jeziku, tudi zaradi povabljenec, da je pri izbiranju fantov upošteval vse škofije in narodnosti in da bomo imeli v akademiji zgled, kako naj mi jutri prirejamo akademije in podobno robo. Kar se zadnje opazke tiče, je pač jasno, da sem si jaz mislil svoje in da sem se pod kožo hudomušno in nekam samozavestno smejal.

Mons. rektor zelo ljubi klanjanje in podobno robo. Zato se nam je ob koncu zopet in zopet vnaprej laskavo zahvaljeval za naše sodelovanje. Njegova taktika je bila zelo fina in učinkovita, tako da bi se ji človek skoraj ne mogel upreti.

4. in 5. marca 1936

Ta dva dneva sta zame pomenljiva in znamenita.

4. t.m. mi je moj dobri oče pisal lepo pismo, polno globoke ljubezni do domače zemlje, do nas vseh in do Boga. Glavna misel pisma je ta, da je upokojen in da zdaj čaka le še dekret iz ministrstva.

To je naš veliki dan, po katerem je tako silno in vroče hrepenelo naše srce od prvega dne, ko smo prišli v tujino, vse do danes. Dolga in težka je bila ta pot, prašna in blatna, skozi megleno in sivo pokrajino. Mnogo bridkosti smo užili na nji in razočaranj in tudi pomanjkanja. Jaz sem jo le malo okusil in zato mi je pri srcu težko. Tako se mi zdi, ko da ste vi, moji domači, trpeli še zame in okusili tudi tiste bridkosti, ki bi jih moral okusiti jaz. O, kako do-

1) Otožnost in domotožje. Vse kaže, da je bil to naslov njegovega govorčka. V naslednjem stavku pa si je težko misliti kaj drugega kot narodno bolečino.

»Žabeljski cerkveni pevski zbor. Velike Žablje, na dan sv. Treh kraljev 1936.«

bri ste bili z menoj! Bolj ste ljubili vi mene kot jaz vas.

Težka in strma je bila pot. Vendar pa smo se vsi zavedali, da edino po nji bomo prišli do tistega jasnega, v soncu pojočega dne, ki nas bo odrešil.

Veliko je bilo naše hrepenenje po vrnitvi na domačo zemljo. Leto za letom je ljubeča roka očeta in matere zapisovala to željo v pisma, ki sem jih dobival iz tujine. Nismo mislili, da bomo ostali toliko let v tujini, vendar se je to zgodilo.

(se nadaljuje)

---

pod črto - pod črto

---

rambi litvanskih katoličanov; nadalje Sergeja Soldatova v borbi za prihodnost estonskega naroda; Poljaka Jana Jachimowicza v obrambi človekovih pravic v Letonski; Alekseja Kosterina in Ukrajinca Petra Grigorenka v obrambi pravic krimskih Tatarov, da bi se vrnili v svojo domovino; in končno prizadevanja ljudi v Moskvi in v Gruziji v pomoč podobnega preporeda naroda Meskovcev. Tu naj omenimo tudi številne skupne izjave političnih zapornikov vseh narodnosti, vključno Ruse, o protestu zoper diskriminacijo v taboriščih in ječah zaradi narodnosti, o obrambi ukrajinskih političnih jetnic in jetnic drugih narodnostnih skupin, ter glodovno stavko vseh političnih zapor-

nikov v Vladimírski kaznilnici na dan obletnice Emskega odloka, združeno z zahtevo po narodnem referendumu. Nadalje, sleherno dejstvo v zvezi s preganjanjem zaradi narodnostne pripadnosti oziroma zaradi narodnostno-političnega delovanja ali narodnostne borbe je bilo objavljenih na straneh »Kronike o tekočih zadevah«.

Pomnimo tudi, da so bili ljudje poslani v zapore v naši državi leta 1956 po »Madžarski« in leta 1968 po »Češkoslovaški«, ter da so nedavno tega člani sovjetskega večnarodnostnega gibanja za pravice človeka izrazili svojo podporo »Odboru za podpiranje delavcev na Poljskem« in »Listini 77« na Češkoslovaškem.

Priključimo si v spomin svoje priljubljenec geslo: »Za vašo in našo svobodo ...«

Vse to nam da misliti, da nismo sami v svojem prepričanju, da je borba za demokracijo neločljiva od borbe za narodno neodvisnost in da je borba za pravice človeka neločljiva od borbe za pravice narodov. Šele, ko bomo to spoznali, bomo mogli doseči pristno edinost v nasprotovanju vsem oblikam sodobnega totalitarizma.

Ta listina, ki smo jo podpisali, naj velja za odprto vsem našim sonarodnjakom, ki se z nami strinjajo, da se pridružijo s svojim podpisom.

Vladimir Maksimov
Vladimir Bukovski in drugi

EN DAN NA SNEGU

Kamorkoli greš, eno samo tarnanje, kakšna draginja je, kako je postalo življenje težko, itd. Potem pa se izkaže, da take krize le še ni, ko začno otroci dokazovati, da skoro vsi sošolci v vrtcu in šoli hodijo za teden ali dva, ali pa vsaj ob sobotah in nedeljah na smučanje.

Letos je začel že Jernej sitnariti: »Mama, kdaj bomo šli prezimovat?« »Kadar hočeš, Jernej. Kar prileglo bi se mi prespati celo zimo!« sem se delala, da ne razumem.

»Ne, Jernej hoče reči, kdaj bomo šli na zimovanje se smučat.« je takoj začela pojasnjevati Mojca.

»Ja, Dimitrij, Andrej, Boris so šli za božič, zdaj pa gresta Edi in Saško ...«

»Vsi se že znajo smučati, samo jaz ne,« je nadaljevala Mojca.

»Jaz bi se tako spustil s smučmi — fjuu! — kot Bojan Križaj!«

Naše stanovanje se je potem spremenilo v pravo smučišče. Pri vsakem kosilu in večerji pa smo izdeli, kdo in kdaj se je spet šel smučat. Konec pogovora pa je bil neizbežno »Kdaj bomo šli pa mi?« Pa je Mojca enkrat vdano v usodo pripomnila: »Kaj hočeš, Jernej, mi smo revni!« Kar privzdignilo me je: »Kaj, revni?! Kaj pa nam manjka?! Samo zato, ker ne gremo na sneg?!«

To in pa dejstvo, da smo »poverbali« smučarske čevlje in dvoje otroških smuč, pa še Boštjanova večerna molitev, ko je pri naštevanju vseh dragih, ki naj jih Jezus varuje čez noč, zavzdihnil tudi »za smučke« — vse to me je pripravilo, da sem začela še Njega prepričevati, kako pametno bi bilo, če bi enkrat res šli na sneg. Prvi argument: saj res že vsi gredo na sneg. (To je bila pravzaprav napačna poteza: »Če vsi gredo, potem mi gotovo ne!«). Drugi argument je bil že boljši: saj bi šli za en dan, ne pa za en teden! »Za en dan ali za en teden — treba je biti oblečen in obut!« in ko sem dokazala, da za to ne bi bilo posebnih težav, sem sprožila še tretji, odločilen argument »Pomisli, kako zdravo je preživeti cel dan na zraku, cel dan se gibati! Edino na snegu zdržiš pozimi cel dan na zraku. Doma ti je še sprehod v tem mrazu preveč.«

In tako smo se naslednjo nedeljo odpeljali »kot vsi drugi« na sneg na Trbiž. Brez razočaranj seveda ni šlo. Najprej Mojca in Jernej: vsa predsmučarska telovadba po stanovanju jima ni dosti pomagala. Najbolj razočaran pa je bil Boštjan. Najprej zato, ker smo imeli samo dva para smuč in je tako on ostal brez njih. Ko pa mu jih je končno Jernej posodil, tudi njemu ni šlo »fjuu« po snegu navzdol.

Jezzen si je potegnil dol smučke in jih zagnal v sneg, potem pa se vsedel v avto in dolgo kahal mulo. Šele ko se je sonce že nagibalo, se je spomnil, da bi preizkusil še sanke. Ker je z njimi šlo res »fjuu« navzdol, sta kar naenkrat hotela še Mojca in Jernej zamenjati smuč, ki sta za sanke. In tako je bilo spet kreg in prepir ...

Pa tudi jaz sem bila razočarana. Otroci so že bili dobro obuti in oblečeni, sama sem pa cel dan prezebala in komaj čakala, da gremo spet domov. Vso pot domov se nisem mogla ogreti. Naslednji dan pa me je kuhala vročina. »Pa le ni tako zdravo biti cel dan na snegu«, me je še imel za norca On, ki je pravzaprav edini preživel dan na snegu brez razočaranj.

ONA

VLADIMIR KOS

Ob sedmih zvečer

Kako se dobro počutim na praznem pločniku ob sedmih zvečer, ker so odšli avtomobili spred silnih trgovskih hiš; odšli so večerjat domov.

V politični zbornici pa nemirno utripa luč.

Vročično dihanje z ust trgovin je nehalo. Na nebu med strehami lahkó spet čujem mesec, kako muzicira smrekam ceste srebró z óboo.

V politični zbornici pa je luč skoraj del zidov.

A veter včasih ob strani vzdrhti, obstane; gre. Nocoj je prinesel vonj na breg, ah, vonj pomladi, ves topel od sončnih rok, kjerkoli že pleskajo krov.

V politični zbornici tiho, prav tiho luč umre.

Kako se dobro počutim na pepelnično noč. Čez mesec in pol bo pljusnilo na breg Vstajenje z darovi, še lepšimi kot Božič.

Ker niso snov.

Ne bo jih raztresenih težkó najti s srcà lučjo.

Zbiralec zakladov, jabolko

Da bo enkrat za vselej konec krivicam, ki so bile storjene jabolku in Evi, je najbolje, da prisluhnemo, kako je bilo v resnici z edensko zadevo in, kaj bi moglo biti bolj verodostojno kot pogovor, ki se je razvil med prastaršema samima in je izzvenel neka-ko takole:

»Povej: bi bil ti jedel z drevesa, ko ne bi bilo mene?« je rekla Eva v solzah.

»Pomiri se, prav tako bi bil jedel, Eva«, je rekel Adam in jo še tesneje stisnil k sebi.

»Ne, brez mene si ne bi bil zapravil vrta, saj tudi nisi segel po prepovedanem drevesu, dokler si bil sam tam.«

»Ti si bila še v mojem rebu in jaz sem hodil še sam po vrtu, ko me je včasih obšla misel: »Kaj če bi le poskusil tisti sadež?« je rekel Adam.

»Kača ti je prišepetavala tisto misel,« je rekla Eva.

»Ne,« je Adam udaril s pestjo po zemlji, »tisto mi je prihajalo na misel tudi brez kače.«

»Tega ne morem verjeti.«

»Samo to ti bom rekel. Nekega dne sem že iztegoval roko k drevesu, pa je zapihal dnevni vetrič, saj veš, kdo je prihajal za tistim vetričem ...«.

Adam si je torej že v prvih časih izgnanstva pravično prevzel del krivde, če naj verjamemo pisatelju Alojzu Rebuli, ki je ta dvogovor zapisal v »Snegovih Edena«. In zakaj bi mu ne? Osebnost sem prepričana, da so stvari potekle natanko tako. Saj bi bil Adam prava šleva, ko bi tega ne bil storil. Ostane vprašanje, kdo je neki v tistih časih stvar tako izmaličil in tako očrnil Evo in z njo Eve vseh dežel in časov. Če pa je Eva manj kriva, kot bi mislili, je jabolko povsem nedolžno: nikjer ni namreč zapisano, da je usodni sadež bilo prav jabolko: kaj če je bila hruška, breskev, marelica, ananas ..., ki mirno in brez madeža zorijo že milijone let? Ooo, vse kar je prav! »Pomus« pomeni splošno sadež, ne pa izrecno jabolko. Le kaj nas je obsedlo, da smo se spravili nad to sočno kroglo, ki je podoba zemlje, lune, sonca in se leto in dan kotali po vseh gričih in dolinah sveta, šest mesecev na eni poluti, šest mesecev na drugi ... kdaj le si odpočije to vesoljno jabolko, ki prerasča zemljo? Nikoli. In to že milijone in milijone let. Pa si ne morem predočiti milijona let, ko mi še tisoč komaj zleze v pamet in je moja poprečna človeška starost približno tolikšna kot tista, ki jo doseže gorska vijolica.

KAJ JE JABOLKO?

Pa prerasča jablana le zemljo? Kaj, če je kje galaksija, v kateri so telesa vsa prerasla z jablano? In je ob zorenju trava posejana belo zeleno rumeno oranžno rudeče, rjastorjavo? Ali pa imajo morda jabolka tam posebne, neslutene in neznane odenke

barvne lestve? In kako mora biti, ko je galaksija v cvetu? Nekako kot v Slovenskih goricah, tam sredi aprila in maja, in nič manj lepše nekje pod Fudjijamo ali v Andaluziji, ali pod nebom Lisboe, na Peloponezu in avstralskih ravninah, ker je zemlja povsod enako lepa kot naša in jablana povsod enako dehti in obeta. In obeta mnogo, zelo mnogo: obeta nam: jabolko! Kaj je jabolko? Majhno veselje. O, kje vse ga srečujemo v literaturi! Pa je za vse te gospode, moške pisatelje namreč, to, kar je lepa slika za izvedenca, izbrano tihožitje. Kako se pozna, da ni niti eden od njih s spodvitim predpasnikom in nožičkom v rokah lupil in lupil grmade tega tihožitja za štrudel, pito, sok, marmelado ... Ne. Tista topla nit, edinstvena, se more roditi samo med jabolkom in kuharjem. Samo kuhar pisatelj ali pisatelj kuhar bi utegnil do dna zadeti bistvo jabolka in njegovo vegetativno, prijetno vonjajočo dušo, pretehtati njegovo žlahtno razpredajoče se tkivo, ki je tako dragoceno, da bi morali vsak dan prositi »Daj nam danes naše vsakdanje jabolko! Daj nam nešpricano, dehteče edensko jabolko!« Tisto, ki je predstavnik vesoljnega jabolka, tisto, ki v svojem telesu zbira zaklade sokov in se samo ponuja: »Kaj čakaš, ugrizni!« In ti ugrizneš. Ko bi mogli na milijonkrat povečani sliki videti, kaj se pri tem dogaja z jabolkom in z nami in kaj vse se tedaj preceja v naše telo! Preprosto rečeno: zdravje, moč, življenje samo! Zato pa naj na vsaki mizi, v vsakem domu, v vsaki hiši žari sočno jabolko. Da. V hiši ... V vsaki hiši je tudi prostor - prostorček. Pa naj bo še tako okrašen in fino opremljen, z ogledali, gerberami in tulipani, ostaja vedno samo to, kar je. No, po mnenju strokovnjakov se zdi, da bo kmalu popolnoma nepotreben, tako zelo malo je ... obiskan, kar spravlja dober del civilizirane človeške vrste v psihofizično neravnovesje. Pa se s stvarjo ukvarjajo zdravniki, dietologi, fiziologi, skratka vsi mogoči in nemogoči — »logi«, in se izprašujejo, kaj bo, kaj bo, pa vsi skupaj niso pogodili, kaj bi utegnulo izpremeniti položaj. Kaj neki?! »Jabolko!« se nam blago nasmehne Ildgarda, sveta opatinja iz 11. stoletja iz svoje domovine ob Renu, kjer je v latinščini pisala svoje knjige o zeliščih. »Da, jabolko!« pritrjuje modri erborist Samozdrav, ki točno kot ura ... oh, oh, kakšnih skrivnosti ne izda tisti njegov ostanek podeželske Perpetue! Pa so take Perpetue najprivlačnejše žive bukke, iz katerih izvlečeš skrivnosti in recepte, ki jih zaman iščemo v kuharski enciklopediji. Nepopravljiva škoda, če taka Perpetua odide in za vedno odnese s sabo, kar je ustvaril in čuval rod za rod, kakor na primer tisto o z janežem kuhanim, pretlačnim jabolkom in z medom sladkanim ... In sreča, da se še spominja, kako je nje stara mara pekla jabolka z dišečo meto in medom, da je dimnik še zunaj prijetno vonjal celo leto kilometer na okoli, in kako

tako jabolko prežene največjo pobitost — depresije takrat še niso poznali. In nazadnje te ženska prepriča, da kislo jabolko z mesom pečeno ni protislovje; da tudi samosevke ne kaže zametavati, ker da je vse božji dar, da dela jabolko lepo kožo, da preprečuje staranje. Pa zakaj bi ga le preprečevali?! Človeška slabost. Vsekakor je jabolko na njeni strani. To pa je že medicina. Saj ni slučaj, da je jabolko v vseh starih zeliščarskih knjigah zapisano na prvem mestu, pa ne samo jabolko, temveč tudi listi, peclji, lubje jablane. Še imenitnejše se nam zdi jabolko, ko izvemo za njegovo učeno poimenovano vsebino, če že ne zaradi drugega, pa zato, ker tako lepo zvenijo imena kot so celuloza, dekstroza, trstni sladkor, jabolčna, citronska, mlečna in oksalna kislina, pektin, vitamini, vse mogoče mineralne snovi, v prvi vrsti fosfor, tisti, ki naredi, da so ti možgani prožni kakor vzmet.

ZAČETI DAN Z JABOLKOM

Človek je že po naravi tak, da ne neha iskati, je eno samo večno iskanje, tudi kar zadeva jabolko: poroči eno vrsto z drugo vrsto in čas mu da novih križancev in novih vrst. In z vsakim novim rojstvom slavimo nov krst in novo ime obogati jablanski koledar, kjer vse po vrsti godujejo Clara Blanca, Auvil Spur Golden Delicious, Grany Smith ali zeleni Smith, pa še Jonathan, Morgendufft, Parmena Dorata, Reneta, pa še slovenski Mošanceln, Ledranca, Bobovec; stavim, da bi jih bilo za knjigo, ko bi zbrali vsa imena, ki so v rabi v raznih deželah. In prav vsako od naštetih nam bo priskočilo na pomoč, če bomo nekega jutra z jezo odkrili mozolje na bradi, če nas bo zbodlo nekje v jetrih, če bomo imeli usta kakor od pelina. Vsemu temu zlu se ne bomo ognili, če se bomo vsake kvatre spomnili na jabolko ter ga vrgli vase v velikih celih kosih, ledeno, naravnost iz kleti, pa še v naglici povrhu. V tem primeru, bo obležalo kot kamen v nas in zlepa nas ne bo zamikalo. Jabolko moramo namreč jesti počasi, tako zelo počasi, kot da je človek še vedno v predklepsidskem času in kot da ni nobenega dela pod soncem, ki nas čaka. Začeti dan z jabolkom, evo, česa je treba! O, sveta Ildegarda, česa se ne spomniš! Začeti z jabolkom in zvečer zaključiti z jabolkom? Saj se sliši podobno kot »Sveti angel« ... Zvečer, zjutraj, zjutraj, zvečer ... Pa je preprosto: zjutraj surovo, zvečer pečeno po perpetuovsko, v sredini izdolbena jabolka, noter pa vršiček dišeče mete z žličko medu, potem pa vse skupaj v peč. Za spremembo pa: v sredini izdolbenih jabolk zriban limonin olupek, ščepec zdrobljenega keksa, sedem rozin, naprstnik masla, žlička medu, prašek cimeta in na vrh pokrovček ki nam je ostal od sadeža, pa vse prav tako v razgreto peč. Kako bi pa neki imenovali tako pripravljeno jabolko? Jaz bi mu rekla Evino jabolko, čeprav je pečeno, ker je tako jabolko — rajsko in se nobenemu Adamu ne bo zataknilo, pa naj je še tako zahteven.

BRUNA PERTOT

PAVLE MERKŮ

Žive besede v naših narečjih

Tudi danes bomo govorili o meliščih, usadih in skušali ugotoviti usodo besede, ki to dejansko pomeni. Kaj čudnega, da imamo toliko opraviti z melišči? Nikakor. Ozemlje, na katerem se slovenščina govori, je pretežno gorato in na gorah so melišča doma.

S slovenskih gora se spušta proti furlanski nižini potok *Malina*, ki izvira nekje blizu Subida, teče mimo vasi, ki ji je v slovenščini prav tako ime *Malina*, v italijanščini pa ji pravijo *Forame*, in doseže Furlanijo pri Ahtnu. Z etimologijo, to je z vprašanjem izvora tega imena se je ukvarjal že marsikdo; naj med temi omenim le dva: Franc Bezljaj je pred dvema desetletjema izdal pri SAZU razpravo o »Slovenskih vodnih imenih« in tu istoveti *Malino* z rastlinskim imenom »malina«, latinsko »*Rubus idaeus*«. Težko je misliti, da bi Bezljaj prezrl razpravo o tem imenu, ki jo je Benečan Bruno Guyon, profesor na neapeljski univerzi, izdal že leta 1907: »Sull'elemento Slavo nella Toponomastica della Venezia Giulia«. Ker ni bil Guyon vedno zanesljiv, ker je včasih ustrelil mimo, je prej misliti, da ga ni Bezljaj vzel zares. Guyon izhaja iz slovanske besede *malina*, ki pomeni peščen kraj. Vsekakor se je rešitvi prej približal Guyon kakor Bezljaj. Toda še njega lahko malo popravimo in lahko izhajamo iz osnove *mel*, *melin*, ki pomeni melišče. Med starimi imeni za ta potok in za istoimensko vas, ki jih Guyon navaja, sta tudi furlanski obliki *Maline*, *Meline*. In tu lahko kar zamerimo Bezljaju, ko je v svoji razpravi citiral vse mogoče oblike z -a- in opustil furlansko obliko z -e-.

Pri odločitvi ne smemo prezreti dveh dejstev: prvo je kraj sam s svojimi geološkimi značilnostmi in s svojo floro ter z imeni, ki jih za to floro rabijo prebivalci sami. Dolina, po kateri teče Malina, je izredno strma in na strminah so melišča in usadi pogosten pojav. Nadalje je tu rastlina malina, *Rubus idaeus*, precej redka in ji slovenski prebivalci doline in sosednih dolin pravijo le *frambuár*, *frambujišče*. Malina bi torej lahko bila le ostanek davno opuščene in pozabljene besede.

Drugo dejstvo, ki ga ne smemo prezreti, je razvoj domačega terskega narečja: v njem se je namreč že pred nekaj stoletji -e- pred naglasom rad spremenil v -a-. Ta -e- se je vedno hranil, ko nosi besedni naglas: tako, če se ozremo samo na sorodne besede in imena, ki vse pomenijo več ali manj isto, slišimo -e- v imenu izvira *Podmél* pri Zavarhu, nekaj km bolj proti zahodu; pri besedi in vodnem imenu *Méja*, ki smo ga obravnavali v prejšnji številki, pri ledinskih imenih *Mélavica* pri Šteli in *Méleč* pri Fejplanu na skrajnem zahodnem robu terskega ozemlja. Ta -e- ostane včasih tudi, če ne nosi naglasa: tako gotovo v besedi *melin*, ki jo vsi Terjani rabijo za melišče, in

dalje na strani 44 ■

MLADIKA

Kot 12. slovenska povojna revija v Italiji je začela januarja 1957 izhajati v Trstu MLADIKA, namenjena družinam. Vse dotedanje revije so bile ali literarne, kulturno-politične ali mladinske, manjkala je družinska revija po zgledu Mladike, ki je začela po prvi svetovni vojni izhajati v Gorici, pozneje pa jo je prevzela Mohorjeva družba v Celju in jo dvignila na zavidljivo višino. Dve leti so poskušali vpeljati tudi na Tržaškem in Goriškem krcroško revijo *Vera in dom*, vendar so bile razmere v obeh državah tako različne, da poskus ni uspel.

Pobudo za revijo je dal pok. prof. Jože Peterlin, ki je že 1946 začel izdajati *Mlado setev*. Prof. Peterlin je bil do smrti (4. marca 1976) urednik, le prva tri leta je bil ob njem podpisani Dušan Jakomin. Ob sebi je imel širši uredniški odbor, predvsem mladih sodelavcev, in uredniški odbor je revijo izdajal. Odgovorni uredniki so bili: Dušan Jakomin (1957-61), dr. Lojze Škerl (1962-66), za zadnje tri št. 1966 Drago Štoka in Marij Maver (od 1967 dalje). Leta 1978 piše, da je lastnik Slovenska prosveta. Letno izhaja po 10 številk večje revijalne oblike in navadno na 20 straneh. Revija je bogato ilustrirana.

Namen revije je pojasnil mons. dr. Lojze Škerl v prvi številki takole: »Mladika prihaja spet v slovenske domove na Tržaškem in Goriškem. Prinesti želi lepo in preprosto domačo besedo: zgodbo in pesem ljudi, misel o srečnem zakonskem, družinskem in socialnem življenju. Želi vlivati poguma in prinašati resnico z vseh področij človeškega življenja. Rada bi pripomogla k zdravi in pravilni presoji vsakdanjih, predvsem kulturnih dogodkov v ožji domovini in v svetu v luči pameti in vere v Boga.«

Kot družinski list je Mladika razpravljala o najrazličnejših vprašanih družine, nekaj časa pod posebnim poglavjem *Naša družina*. Govorila je o vzgoji otrok, o ljubezni med družinskimi člani, o duhovnem življenju, o zdravju, zakonu ipd. Sodelovali so strokovnjaki iz zamejstva, matične domovine in slovenski profesorji iz Rima.

Prinašala je načelne in verske članke, ki so osvetljevali različna vprašanja ter so jih pisali priznani strokovnjaki od že pok. mons. Jakoba Ukmarja, dr. L. Škerla, dr. Jožeta Prešerna, dr. Klinca do ljubljanskih teoloških profesorjev. Spremljala je II. vatikanski koncil, evharistični kongres v Vidmu, prenovo v tržaški Cerkvi in življenje slovenskih vernikov v zamejstvu.

Spremljala je politično dogajanje v zamejstvu, zavzemala do volitev načelna stališča in prinašala razgovore s slovenskimi izvoljenimi predstavniki, tudi drugačnega svetovnega nazora.

Pri srcu ji je bila slovenska šola, zato se je zavzemala za njeno pravično ureditev, poročala je o njeni rasti in upadanju, o šolskih knjigah in prireditvah, prof. Šah pa je skozi dve leti priobčeval razpravo *Zgodovina slovenskega šolstva*.

Posebno skrb je posvečala slovenski tržaški radijski postaji, ker se je zavedala, da prihaja njen glas v vse

slovenske družine in da ima zaradi tega ogromen vzgojni in narodni pomen. Prinašala je njene programe, opozarjala na važnejše oddaje, jih ocenjevala in zavzemala kritična stališča do programske politike. Enako skrbno je spremljala uprizoritve Stalnega slovenskega gledališča, jih ocenjevala in zavzemala stališče do repertoarske izbire.

Zanimala se je za mladino, zato je izčrpno poročala o delovanju skavtske organizacije in Slovenskega kulturnega kluba, ki združuje mlade.

Izčrpno je poročala o delovanju Društva slovenskih izobražencev, o taborih na Repentabru in o Študijskih dnevih slovenskih izobražencev v Dragi, prinašala izvlečke govorov in jih opremljala s fotografijami.

Ker je Mladika zamejska revija, se je živo zanimala za življenje Slovencev v Benečiji, Režiji, Kanalski dolini in na Krcroškem. S tem je širila znanje o bratih in pospeševala sodelovanje na kulturnem in političnem področju. Zadnja leta ima posebno rubriko *Drobci iz manjšinskega sveta*, ki jo vodi Ivo Jevnikar.

V vsaki številki je tudi vsaj ena črtica ali novela. Da bi pospešila literarno ustvarjanje, razpisuje vsako leto nagradni natečaj za novele in črtice. Tudi tu je veliko sodelavcev in segajo od Al. Rebule do najmlajših. V reviji pa je izšlo tudi nekaj daljših del. Tako je Franc Jeza v prvih treh letnikih objavil »povest iz časa naselitve Slovencev« *Moč ljubezni*, ki je izšla pozneje pri celovski MD. Jože Pirjevec je pričbil zgodovinsko povest iz starega egipta *Ekhnaton* (V. letnik), Zora Saksida povest o primorski družini *Tujci povsod* (III.-IX. letnik), Marijan Breclj je prevedel *Pomlad Adele Ostroluške* slovaškega pisatelja L'uda Zúbeka (1970-71).

Rafko Dolhar je v III. letniku popeljal bralce na *Izlete po naših gorah*, ki so izšli v knjigi *Pot v planine* (1965). Dr. A. Kacin je pričbil *Spomine in zapiske iz naše bližnje preteklosti*, Rado Bednarik pa je opisal *Stare gradove na Goriškem*. Janez Belej je skozi tri leta vodil bralce *Nekaj dni po Afriki*. Lani je začel izhajati dnevnik Lada Piščanca *V zelenih daljavah božje bodočnosti*.

V reviji sta izšli dve igri: Mihael Jeras: *Tržaška legenda*, drama v šestih slikah, in Lev Detela: *Graščina*, vesela in žalostna burka.

V Mladiki je ocenjena vsa zamejska in zdomska literatura v razpravi Martina Jevnikarja *Sodobna slovenska zamejska literatura* (nov. 1967-dec. 1971) in v nadaljevanju *Zamejska in zdomska literatura* (od jan. 1972 do danes). Tu so prvič sistematično označeni vsi zamejski in zdovski pisatelji od 1945 dalje ne glede na politično pričanje in umetniško vrednost. Dalje so bili predstavljeni slovenski listi po svetu in slovenske povojne revije v Italiji.

Mladika prinaša še drobne kulturne novice, pisma bralcev, glose, smešnice itd. Revija je živa, razgibana in v njej je za vsakega bralca kaj.

Martin Jevnikar

DVOJE UTRINKOV

Domovina

Domovina! Dvoje znamenitih pesniških podob se mi utrne v spomin, ko spregovorim to besedo:

»Hodil po zemlji sem naši in pil nje prelesti. Ljubil sem jo ...« (O. Župančič)

»O domovina, ko te je Bog ustvaril, te je blagoslovil z obema rokama ...« (Cankar)

To ni samo retorika, to je resnica, pomislim.

Razgledam se po tej mali, a vendar tako prostrani domači pokrajini. Razgledam se tako daleč, kolikor mi seže pogled. In zazdi se mi, da jo objemam in da se me ona v tem tesnem objemu trdo oklepa, da se neče ločiti od mene. Ta moja domovina, ta moja Primorska, ta naša Primorska! Ona, s svojimi zelenimi gmajnamami, s svojimi gorami, z zasneženimi vrhovi v ozadju, s svojim modrim morjem in belimi jadrji, s svojim sinjim nebom, ki se pne nad nami in nas s svojo globoko sinjino znova in znova očara. Ona, s svojimi mogočnimi skalami. Mcrje in nebo in gore in gmajne, vse tako čudovito, vse tako izjemno. Pretiravam? Ne! »To je ljubezen!« si pravim. Tista ljubezen, ki ti je vko-
reninjena v srcu že od rojstva in ki nikoli ne do-

seže viška, zakaj vse življenje rase; brezmejna je in nikoli ne usahne.

Hočem biti otrok te matere! Hočem ji pokazati, da sem ji hvaležna, da jo občudujem. Hočem jo ljubiti in ljubiti z njo tudi vse svoje brate. Svoje čudovite brate, Slovence. Slovence, delavce, intelektualce, kmete — vse! Ljubim primorskega človeka, občudujem ga in cenim.

Rada jih imam te naše ljudi, ker imajo vedno iskren nasmeh na ustnicah za vsakogar. Ker so polni življenja, ker so odkriti. Ne maram pa onih, ki berejo dolge govore, prepojene z nacionalnim ču-
tcom, ki se trkajo na prsi, češ da je njih politični boj — boj za nas. Prav taki slednjič izdajo še materin jezik in z njim še tisto tako revno prgišče naše grude. Sanjam: V roki držim cvet, čisto majhen cvet in hodim nad oblaki. Okoli mene je samo sonce. Jaz in cvet sva sama in hodiva. Jaz in cvet pre-mišljujeva. Zazreva se navzdol. Zagledava pravi zemski raj. In nekateri bi ga hoteli potučiti, hoteli bi ga izbrisati s sveta in poteptati?!

Domovina, bo zate vedno tako?

In položim cvet na zemljo. Zate, domovina. Zbudim se. Nedaleč od mene je kmet začel orati. Zaduham vonj po vlažni zemlji. Spomnim se na cvet. Podarila sem ga svoji domovini. To je bilo moje srce.

In zdaj mi je ostala samo še bolečina ...

Misli na pogrebu nekega otroka

Žalostno zvonil. Umrl je otrok. Bilo mu je 14 dni. Čakam skupaj z množico ljudi. Mrtvaški voz zavije proti trgu. Med množico razločim samo dva obraza; vajina obraza, mati in oče, ki sta izgubila otroka. Kolika je bila tvoja sreča, mati, ko si spoznala, da nosiš v sebi bitje, ki je sad tvoje in njegove ljubezni. In kakšno je bilo tvoje veselje ob misli, da si postal oče. Kolika radost vaju je spremljala, ko sta pričakovala svojega otroka! Prišel je ... toda kot je prišel, tako je odšel. Ni ga bilo več in nista se mogla sprijazniti s to mislijo. Sedaj vama je ostala samo še majhna bela krsta, polna belih cvetov. In spomin na vajino Saro, na vajino nebogljeno srečo, ki leži v svoji beli posteljici, v svoji beli krsti ...

Mati, samo njegova roka te tolaži, samo njegova roka, ki jo stiskaš v tem strašnem trenutku, v tem objemu, v tem krčevitem oprijemu, ki ti daje moči, da ne k'lecneš. Pelje te za tvojo Saro v cerkev, da lahko zapoješ edino in poslednjo uspavanko svoji Sari ... in da veš, da boš lahko živela dalje ... Pogreb se vije dalje, vse dalje do pokopališča. Ljudje

vama sledijo, toda koliko jih je, ki so res prišli za vama, da bi pokazali, da nista sama v nesreči in v žalosti? Poslušam besede in stavke ljudi, ki se menijo o letini in o paradižnikih, o trgatvi in o modi. Mati, ko bi vedela, o čem vse ljudje govorijo, medtem ko ti preživljaš svojo najhujšo bolečino! Na jok mi gre. Ti, mati se opiraš na roko svojega moža, ker nimaš več najdražjega, kar si imela na svetu. In mi vsi, ki ti sledimo, mar mislimo nate in na tvojo žalost?

Spet vidim vajini roki, ki se krčevito oklepata druga druge, ki sta mokri od solza, skrčeni od bolečine. Z žalostjo in solznimi očmi se vama približam in vaju objamem. Želim vama tolažbe in pozabe in zbežim daleč proč od egoizma ljudi, ki se sprašujejo samo, kaj bodo jedli za večerjo in kam bodo šli v nedeljo in ... najraje bi se vdala solzam. »Kaj tako sam ostaja človek v svoji nesreči?« si rečem in preplavi me trpka bolečina: »Sara, srečna Sarax, zašepetam zdaj nad malo, s cvetjem za-suto gomilo.

TATJANA ROJC

Drobci iz manjšinskega sveta

ŠTUDIJA dr. ERNESTA PETRIČA (III.)

S poglavjem *Mednarodnopravno urejanje položaja narodnih manjšin v posameznih državah* prehaja dr. Petrič k obravnavi položaja v notranjem pravu nekaterih držav. To poglavje sicer opisuje obveznosti držav na podlagi dvostranskih ali večstranskih meddržavnih pogodb, naslednje pa pregleduje možne notranje ukrepe držav in jih primerja s tem, kar določa ali prepoveduje meddržavno pravo na sedanji stopnji svojega razvoja.

Po krajšem uvodu, ki poudarja nekaj načel in značilnosti takih pogodb, avtor opiše skromno vsebino pariških mirovnih pogodb iz leta 1947, vsaj kar zadeva varstvo manjšin. Nato predstavi nekaj pomembnejših sporazumov. Tako dogovor De Gasperi - Gruber, na katerem sloni celotno »južnotirolsko vprašanje«. Pri tem bi popravili le terminološko zmedo. Tridentinska-Južna Tirolska namreč ni pokrajina, ki jo sestavljata bocenska in tridentinska provinca. Glede italijanskih upravnih enot je pač vredno upoštevati imena, ki jih uporablja naša manjšina, za katero je pokrajina prevod za provinco, dežela pa za italijansko »regione«. Glede italijanskega prava je treba še, žal, poudariti, da Italija ni ratificirala dveh vesoljnih pogodb OZN o človekovih pravicah.

Sledita izjavi ZR Nemčije in Danske iz leta 1955. Gre za čisto posebno urejanje manjšinskih vprašanj z enostranskimi izjavami enake vsebine. Med posebnimi pravicami, ki so tako zagotovljene Nemcem na Danskem in Dancem v Nemčiji, je tudi pravica do vsestranskih stikov z matičnim narodom.

Pri avstrijski državni pogodbi dr. Petrič zelo jasno zavrača stališča, ki na podlagi domnevnih »nejasnosti« (vprašanje števila, ozemlje manjšine, njeni predstavniki, uradni jezik, napisi, šolstvo, neonacistična združenja ipd.) odrekajo Slovence bistvene pravice.

Kar zadeva slovensko manjšino v Italiji, omenja Petrič najprej mirovno pogodbo. Pri tem se sploh ne dotika določil o STO, ki sicer spadajo v zgodovino, a so zelo pomembna in danes skoraj nepoznana. Dalje razčlenjuje vsebino spomenice o soglasju in njenih prilog ter se sprašuje o usodi teh meddržavnih norm po osimskih sporazumih. Tako pravi: »Podpisnici osimskega sporazuma se, s tem ko z novim mednarodnim sporazumom derogirata do sedaj veljavnega, zavezujeta, da bosta ohranili vse že sprejete ukrepe v prid obeh narodnih manjšin ter da bosta ohranili pravno zaščito pravic teh manjšin na tisti ravni, kot jo je določal že posebni statut. Konkretna vsebina določil posebnega statuta je torej potrjena, sprejeta je kot tisti pravni in dejanski

minimum odnosa do narodnih manjšin.« (251) Ta minimum se mora po dr. Petriču razširiti na goriško in videmsko pokrajino na podlagi načela privržnosti »maksimalni mogoči zaščiti državljanov, pripadnikov manjšin« iz preambule ter načela enakopravnosti. Sicer pa je avtor o osimskih sporazumih napisal posebno razpravo (E. Petrič, *Nekateri mednarodni vidiki določil o manjšinah v osimski pogodbi*, Teorija in praksa 1978, str. 1055-1067), o kateri bi bilo treba posebej spregovoriti, ker v osimskih sporazumih le ni vse tako jasno in nedvoumno.

Glede odnosa države do manjšin na lastnem ozemlju ugotavlja Ernest Petrič v glavnem štiri možne »politike«, ki jih podrobno opisuje in vrednoti v poglavju *Sredstva, ki jih države uporabljajo za urejanje manjšinskega vprašanja*.

Najprej je tu fizično odpravljanje »manjšinskega vprašanja« z genocidom (med letoma 1900 in 1950 je bilo zaradi tega okoli 20 milijonov žrtev - tudi Slovencev), kot ga opredeljuje meddržavna pogodba iz leta 1948, ki ne sprejema pojma »kulturnega genocida«. Sem spada tudi preseljevanje prebivalstva, ki je lahko prostovoljno ali celo meddržavnopravno obvezno, v bistvu pa nasilno ali pa je vsaj priznane, da vprašanja ne znajo ali nočejo reševati (npr. izseljevanje Nemcev na podlagi sporazuma v Potsdamu leta 1945). Pri tem je Petrič pravičen do južnih Tirolcev: »Tak je bil npr. nacistično-fašistični sporazum o opciji Južnih Tirolcev, pri katerem je bilo docela jasno, da obstanek v Bozenski pokrajini pomeni odpovedati se svoji narodnosti.« (262) Ta sporazum zadeva tudi Slovence zaradi Kanalske doline in pa nemških Kočevarjev. Slovence dalje zadevajo tudi možnosti opcije po drugi svetovni vojni in po Osimu v naših krajih.

Drugo sredstvo, ki se ga lahko poslužuje država, ravno tako hoče odpraviti manjšinsko vprašanje, ne s fizičnim nasiljem, temveč z asimilacijsko politiko. Prostovoljne asimilacije, podčrtuje avtor, ni.

Asimilacija je v zvezi s tretjim možnim odnosom do manjšin, kot to razporeja Petrič, in sicer z diskriminacijo. Po njegovem mnenju je diskriminacija tudi opuščanje posebnih ukrepov v korist manjšin, če le taki ukrepi omogočajo enakopravnost. Torej sta tako asimilacijska politika kot zagotavljanje le formalne enakopravnosti v bistvu diskriminacija, ki je po meddržavnem pravu prepovedana. To je tudi mnenje številnih drugih odličnih pravnikov, žal pa še ni splošno sprejeto. Zato je tudi značilno, da so ravno predstavniki SFRJ predlagali poseben meddržavni dokument, ki naj bi manjšinske pravice jasneje določal.

Končno je tu pozitiven odnos do manjšin, ki pa se lahko izraža v celem loku bolj ali manj pravičnih

ukrepov — od prepovedi diskriminacij do posebnih varstvenih ukrepov. Iz teh razdelkov precej jasno izhaja, da meddržavno obče pravo zagotavlja le minimum, to je formalno enakopravnost, kaj več zagotavljajo le posebne pogodbe in notranje norme. Tako na primer Petrič podrobno obravnava jezikovne pravice v zasebni rabi, na sodiščih, v upravi, v zakonodajnih organih, v topografiji, v občilih, v šolstvu. Po občem meddržavnem pravu je nesporno prepovedana diskriminacija pri zasebni rabi in morada v šolstvu (na podlagi konvencije UNESCO proti diskriminaciji v izobraževanju, ki v 5. čl. zahteva izobraževanje, ki naj bo usmerjeno »k popolnemu razvoju človekove osebnosti«, v členih 2,b in 5, tč.1,c pa izrecno govori o manjšinskem šolstvu). Za ostala področja bo, v odsotnosti drugih norm, le težko kdo dosegel, na primer pred sodiščem, v svoji državi, spoštovanje svojih manjšinskih zahtev. Prizadevati si je treba torej, da se široka in edino pravična interpretacija še bolj razširi in dobi potrditev v kakem uradnem meddržavnem dokumentu.

Pri prikazovanju pozitivnih ukrepov so potem na vrsti pravica do lastne kulture; do stikov z matiko; do združevanja; do zastopanosti manjšine v sodstvu, upravi, odločujočih organih (ko se tu omenjajo slovenski predstavniki KPI, PSI in SSK v izvoljenih svetih, bi bilo treba jasneje povedati, da to ne sodi v okvir pravice do zastopanosti, ampak je rezultat političnega in volilnega boja). Petrič dalje piše o delovanju protimanjšinskih organizacij. V istem razdelku omenja, kako — ravno zaradi preprečevanja diskriminacij — ustava SFRJ določa, da nihče ni dolžan izjavljati, kateremu narodu pripada. Da so razmere različne od države do države, dokazuje ravno pri tem primeru dejstvo, da so na primer na Južnem Tirolskem nekatere bistvene manjšinske pravice vezane ravno na izjavo o narodni pripadnosti.

Pomemben je razdelek o zagotovitvi ekonomskih pogojev enakopravnosti, kar drugi avtorji redko omenjajo. Za meddržavno pravo je sicer zapleteno vprašanje, je pa bistvenega pomena. Ne gre le za podpiranje manjšinskih ustanov (pri kritiki italijanskih oblasti lahko beremo tudi ta stavek: »Naj pripomnimo, da pretežni del dejavnosti naših narodnih manjšin v zamejstvu brez materialne podpore matičnega naroda ne bi mogel potekati.«), temveč za razvojno politiko s prostorskimi, naselitvenimi in drugimi problemi.

Končno je tu še razdelek o pravici do avtonomije. Dr. Petrič prikazuje teorije avstromarksistov o personalni (kulturni) avtonomiji, ki po njegovem mnenju ni sprejemljiva za reševanje narodnih vprašanj, prinaša pa koristne elemente za reševanje manjšinskih vprašanj (razvidni so na primer v Samoupravnih interesnih skupnostih pripadnikov narodnosti v SRS). Dalje spregovori o velikem pomenu teritorialne avtonomije pri varstvu narodnomanjšinskih pravic (pripomniti pa je treba, da Furlanija-Juljska krajina ima res samo »posredno« možnost za tako urejanje - str. 321).

Glede tega poglavja, ki prinaša vrsto informacij, temeljitih misli in argumentov, ki prav pridejo manjšincem, pa se je treba ustaviti pri dveh točkah, ki ne moreta biti za vse sprejemljivi. Gre za manjšinske stranke in dvojezično šolstvo. Na str. 302 beremo: »Pa tudi tam, kjer je to v skladu s splošno politično organizacijo države, so le na pripadnike narodne manjšine omejene politične organizacije vprašljive, saj zlahka vodijo v izolacijo manjšine in povzročijo, da postane narodna manjšina drobiž v političnih mahinacijah velikih političnih strank. Načeloma je gotovo smotrnejša aktivna — ob enakopravnih pogojih — vključitev in tako dosežen vpliv manjšine v tistih splošnih političnih organizacijah, ki imajo ustrezen odnos do manjšinske problematike in do manjšinskih zahtev.« O tem se je že veliko pisalo (glej, glede Petriča, tudi: I. Jevnikar, *Skupnost s svojo zavestjo*, Koledar GMD za leto 1979, str. 61-64), vsekakor je ta avtorjeva misel težko vskladljiva z mislimi o manjšini kot subjektu, o pravici do zastopanosti, o soodločanju itd. (str. 303, 316 idr.). Čudno se zdi, da so vse različne pravice krepko utemeljene, le ta, ki je tako življenjsko pomembna, pa nesmotrna.

O šolstvu pa beremo: »Enakopravnosti pa prav gotovo najboljše, če ne edino, ustreza na območjih z mešanim prebivalstvom dvojezično šolstvo za otroke obeh narodnostnih skupnosti kot del splošnega izobraževalnega sistema. To omogoča, da se učenci nauče obeh jezikov in združuje otroke učine in manjšine v skupnih šolah. V nekaterih primerih, zlasti tudi takrat, ko gre za pretežno manjšinsko prebivalstvo na kakem območju, ustrezajo tudi šole s poukom v jeziku manjšine in z državnim jezikom kot obveznim učnim predmetom.« (str. 290).

Gotovo je, da so razmere in potrebe od države do države različne. Na Koroškem se na primer Slovenci borijo za dvojezične šole. Če bi se pa avtor pojavil s takimi tezami med dijaki, med starši ali med profesorji in učitelji na Tržaškem in Goriškem, bi ga gotovo nagnali. Res je, da ločene šole pri nas premalo spodbujajo poznavanje jezika, zgodovine, kulture in podobno drugega naroda (to velja predvsem za italijanske šole), vendar se da to rešiti z boljšimi učnimi programi, izvenšolskimi dejavnostmi in podobno. Če se manjšini zdi, da ji dvojezična šola bolj ustreza, v redu, takega šolstva pa zaradi tega ni treba opisovati kot ideal. Tako pri šolstvu kot pri političnih organizacijah je namreč v ozadju dosti pomembnejše vprašanje. To so bistvena sredstva za to, da ostane narodna manjšina resnična in kolikor mogoče popolna skupnost s svojim jezikom, svojo kulturo, svojimi cilji, svojim značajem, celo s svojimi kulturnimi vrednotami (glej: E. Susič, *Množična obveščevalna sredstva v službi narodnostnih manjšin*, Primorski dnevnik, 31.12.78, str. 13 in 19). Naravna in nujna sta vplivanje in medsebojno bogatenje med obema narodoma, ki živita na isti zemlji, vendar je brez omenjenih sredstev manjšina verjetno obsojena, da se iz narodne manjšine spremeni v zgolj jezikovno manjšino.

O NARAVI IN ČLOVEKU

Tako torej! BORI, Kosovelovi bori, za nas takorekoč že simbol Krasa, so med kraškimi rastlinami skoraj zadnji prišleki (mnogo bolj domače, endemično kraško drevo je hrast). Kot smo izvedeli na izredno zanimivem predavanju o kraški vegetaciji, jih je semkaj dala zasaditi šele Marija Terezija z namenom, da bi z njimi zaustavila erozijo tal. Koliko so bila ta njena prizadevanja uspešna, je sporno.

***

Iz Vestnika rojanske župnije povzemamo, da je med 82 lansko leto krščenimi novorojenčki bilo 55 deklic in 27 dečkov. »Presečna velik presežek deklic«, se glasi zaključek.

Se strinjamo. Če vzamemo, da se vsakokrat z enako verjetnostjo rodi deček kot deklica, potem je verjetnost, da se med 82 novorojenčki rodi natanko 55 deklic in 27 dečkov samo 0,07%. Pač pa je verjetnost, da se jih med 82 novorojenčki rodi natanko enako, torej 41 dečkov in 41 deklic, 8,8 odst., kar je nad stokrat več kot prejšnje. (Odtod pa sledi, da je 91,2% verjetnosti, da je število dečkov in deklic različno).

Podroben račun pokaže, da je enako verjetna ena od naslednjih razporeditev (prvo število pomeni dečke, drugo deklice) 37-45, 38-44, 39-43, 40-42, 41-41,

42-40, 43-39, 44-38, 45-37 kot vse ostale.

Verjetnost je torej nakopičena okoli enake porazdelitve, čeprav popolnoma enaka porazdelitev dečkov in deklic ni sama bogve-kako verjetna.

***

Kako razmestiti večje število enakih krogel (n. pr. enakih topovskih krogel na kup, enakih lubenic na tovornjak ...) tako, da zavzamejo čim manj prostora? V eni ali drugi obliki se je najbrž vsakdo izmed nas seznanil z vprašanjem in mu s poskušanjem našel rešitev.

V tej optimalni, najgostejši razvrstitvi, ki ji seveda račun pritrди, se vsake notranje krogle dotika 12 drugih (6 jih je v isti vodoravni ravnini kot dana krogla, 3 zgoraj in 3 spodaj). Dalje tvorijo središča treh medsebojnih dotikajočih se krogel enakostraničen trikotnik. Do kakšne mere pa je v njej prostor izkoriščen? Račun pokaže, da do 74%.

Nič manj kot najgostejša pa zanimala nepraktičnega matematika tudi najredkejša razmestitev, vendar še vedno taka, da so krogle »na istem kupu«. Tu pa naletimo na presenečenje: niti strokovnjaki ne vedo zanjo! Vedo le, da se namesto prejšnjih 12 dane krogle dotikajo sedaj 4 druge (manj kot

4 očitno ne more poljubne krogle zadržati v ravnotežju). Predložena je bila tudi rešitev, v kateri je prostor izkoriščen za 12,3%, ni pa dokazano, da je ta tudi najredkejša.

***

V JEZIKOSLOVJU velja »zakon«, ki je le približno izpolnjen v živih jezikih, po katerem se besede, ki se pogosto uporabljajo, praviloma krajše, redko uporabljane pa daljše od poprečja.

Tako se je »osebno prevozno sredstvo« v časih, ko je bilo še čudo in privilegij, imenovalo *avtomobil*; zdaj, ko je splošno prisotno na cestah in jezikih, poenostavilo v *avto*.

Obratno naj bi se v agrarnih razmerah češče uporabljena *bil* pozneje preimenovala v *bilko*.

Omenjeni »zakon« izvira iz še splošnejšega zakona ali bolje iz ravnovesja med dvema težnjama v jeziku, pa tudi drugih komunikacijskih sredstvih. Gre za to. Komuniciranje mora biti razumljivo; zato se mora beseda čim bolj ločevati od podobnih besed; to govori v prid daljši obliki, ker se z njo zmanjša nevarnost dvoumja, razen če se beseda tako pogosto sliši, da je poslušalec »najo pripravljen«. Po drugi strani se pa splača, da je komuniciranje čim bolj ekonomsko; odtod težnja skrajšati obliko, če in ko se le da.

DROBCI IZ MANJŠINSKEGA SVETA

Sicer pa se je misel o dvojezičnih šolah žeavno uveljavila v Pomurju, predsednik SZDL Mitja Ribičič pa jo je na pogovoru z obalnimi predstavniki Italijanov v SRS nakazal kot perspektivo tudi za Koprščino, čeprav je ne mislijo predpisati, kar potrjuje bistvenost volje in ocenjevanja takih pobud s strani prizadete manjšine (glej: M. Ribičič, *Manjšine, osvobodjene strahu pred asimilacijo, so vse bolj dejavnik sožitja in napredka*, Delo, 10.2.79, str. 23). Ob spreminjanju sedanjega položaja pa v tem primeru pride na dan osimski sporazum. Če je res potrdil vse, kar vsebujejo londonski memorandum in

njegove priloge (v tem primeru seznam manjšinskih šol), je sedanje stanje meddržavno pravno obvezujoče.

Če se zdaj vrnemo k Petričevi študiji, je treba omeniti, da je pred prilogami še zadnje, kratko poglavje *Mednarodno pravno varstvo manjšin de lege ferenda*, ki nakazuje smer, v katero naj bi šlo meddržavno pravo, da se varstvo manjšin še okrepi oz. da se utrdijo pravilna tolmačenja obstoječih norm. Tudi Petričeva knjiga je v tem vidiku zelo pomemben prispevek k splošnemu napredku meddržavnopravne zaščite narodnih manjšin, v slovenski publicistiki pa prepotrebno delo.

(se nadaljuje)

Umrl je dr. Jožko Tischler

V torek, 23. januarja, je v Celovcu umrl znani slovenski politik in kulturni delavec, nekdanji ravnatelj slovenske gimnazije, dr. Jožko Tischler. Star je bil 77 let. Bil je dolgo let predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev, njegova zasluga pa je tudi, da je prišlo leta 1960 do ustanovitve slovenske gimnazije v Celovcu. Rajni Tischler je užival velik ugled ne samo med slovenskimi rojaki, ampak tudi med poštenimi Nemci. Tudi med nami je bil dobrodošel gost, tako v prvih povojnih letih na taborih na Repentabru kakor kasneje na študijskih dneh v Dragi. Bil je iskren prijatelj in dragocen sodelavec in svetovalec, zato ga bomo ohranili v lepem in trajnem spominu. Pokojnik počiva v Žrelcu pri Celovcu.

† ROBERT AUTY

18. avgusta lani je umrl v Oxfordu angleški slavist Robert Auty (roj. 1914). Zanimal se je tudi za slovenski jezik in književnost, o čemer je pisal strokovne razprave.

† AKADEMIK GROŠELJ

12. februarja je umrl redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti prof. Milan Grošelj. Pred upokojitvijo je poučeval klasično filologijo na ljubljanski filozofski fakulteti.

15 LET GORIŠKIH SKAVTOV

Goriški skavti so praznovali 15-letnico ustanovitve. 18. februarja so imeli celodnevno praznovanje v Doberdolu, kjer se je zbralo nad 200 članov in članic z Goriške ter predstavnikov slovenskih skavtov in skavtinj s Tržaške in s Koroške. Na sporedu je bila razstava, nato športne tekme, končno pa daljša skavtska prireditev v župnijskem domu, ki so se je udeležili tudi številni starši in prijatelji.

Istega dne so imeli v Trstu občini zbor taborniki Rodu modrega vala, ki so ga posvetili 25-letnici organizacije.

ROMANJE V RIM

Od 3. do 6. septembra bo vseškofijsko tržaško romanje v Rim. Kot zahvalo za uspešno škofijsko zborovanje ga je ob sklepu le-tega napovedal že škof Lorenzo Bellomi. Romanja se bodo udeležili tudi slovenski verniki, in sicer v lastni režiji, a s skupnimi točkami z italijanskimi verniki, tako da bosta romanje v večno mesto in obisk sv. očeta res vseškofijska.

LITERARNI LEKSIKON

Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti je začel izdajati serijo knjižic s študijami o posameznih literarnih vprašanjih (npr. helenizem, pozitivizem v literarni vedi, literatura) s skupnim naslovom Literarni leksikon. Ureja Anton Ocvirk, zalaga pa Državna založba Slovenije.

Dr. JOŽE PREŠEREN 70-LETNIK

Slovenski dušni pastir pri Novem sv. Antonu v Trstu ter mnogostransko aktivni delavec na tržaškem verškem polju dr. Jože Prešeren je praznoval 4. februarja 70-letnico. Na domači prireditvi v Marijinem domu v ul. Risorta so se jubileja spomnili predstavniki in predstavnice Marijine družbe, skavtinj in skavtov, sobratov in pevskega zbora od Sv. Antona.

VOLITVE NA UNIVERZI

Od 13. do 15. februarja so bile tudi v Trstu volitve za obnovitev študentskih predstavništev v raznih univerzitetnih organih. Pri listi Enost in borba za demokratično univerzitetno reformo so sodelovali tudi Slovenci različnih političnih prepričanj, kar je prišlo do izraza s kandidaturom dveh Slovencev za glavni organizem — upravni svet univerze. Volilna udeležba je bila povsod zelo nizka. Kljub temu je bil eden izmed dveh slovenskih kandidatov izvoljen (Branko Jazbec - 185 preferenc), drugi pa se je zelo dobro uveljavil (Goran Rustja - 105 preferenc). Vseh izvoljenih v ta svet je bilo namreč le troje.

KAPELA PATRA LEOPOLDA

V nedeljo, 21. januarja, so pri Domju v župniji Ricmanje pri Trstu blagoslovili kapelo, posvečeno blaženemu p. Leopoldu Mandiču. Zaslugo za odprtje tega novega bogoslužnega prostora ima ricmanjski župnik dr. Angel Kosmač.

Srečanje z Alojzom Rebulo v goriškem avditoriju. Od leve: prof. Diomira Bajc, pisatelj Rebula in goriški župan Martina

DSI v novem letu

O dejavnosti Društva slovenskih izobražencev v mesecu januarju smo v glavnem poročali v prejšnji številki. Ostane nam samo še zadnji ponedeljek v januarju, ko sta bila gosta društva dr. Stanko Janežič in protestantski pastor iz Prekmurja Ludvik Jošar, ki sta v dolgem pogovoru seznanila občinstvo o položaju protestantske cerkve na Slovenskem.

V ponedeljek, 5. februarja sta Slovenska prosveta in DSI pripravila tradicionalno Prešernovo proslavo ob slovenskem kulturnem prazniku. Ob tej priložnosti so tudi podelili priznanja Mladi oder in nagrade VII. literarnega natečaja Mladike, o čemer poročamo na drugem mestu. Slavnostni govornik na prireditvi je bil

prof. Jože Pinjevec, ki je v daljšem govoru nazorno prikazal idejne tokove, ob katerih se je oplajal velikan France Prešeren. Pesmi sta recitirala Matejka Maver in Marijan Kravos.

Sledila je naslednji ponedeljek zanimiva politična razprava o trenutnem političnem položaju v Italiji in o perspektivah slovenske narodne skupnosti. Razgovor so vodili deželni svetovalec dr. Drago Štoka, Ivo Jevnikar in prof. Aleš Lokar.

Končno se je ob stoletnici Murnovega rojstva društvo oddolžilo spomenu tega najsubtilnejšega slovenskega lirika impresionista. O pesniku je prebral temeljito razpravo prof. Vinco Beličič, nekaj Murnovih lirik pa je recitirala Matejka Maver.

Dr. Stanko Janežič in protestantski pastor iz Prekmurja s hčerko na ekumenskem večeru v DSI

LITERARNI NATEČAJ MLADIKE

Na Prešernovi proslavi, ki sta jo 5. februarja priredila Slovenska prosveta in Društvo slovenskih izobražencev, je prof. Martin Jevnikar v imenu komisije za literarni natečaj Mladike, razglasil izid sedmega natečaja za novele in pesmi. Prvo nagrado za novelo »Rada bi se poslovila od svojega otroštva« je prejela Majda Košuta, drugo nagrado za novelo »Požigalec« je prejel Danilo Sedmak, tretjo za novelo »Prvi maj« pa Ivan Artač. Za pesmi so podelili eno samo prvo nagrado. Prejel jo je Boris Pangerc za ciklus »Verujem v eno prst«.

ŠOLSKE ODDAJE PO RADIU

6. februarja je radio Trst A začel ponovno oddajati šolske oddaje za učence osnovne in srednje šole. Ob tej priložnosti je izšla brošura, v kateri je natisnjenih vseh 64 oddaj, in jo delijo šolam brezplačno.

PO ŠKOFIJSKEM ZBOROVANJU

Tržaški škof Bellomi je po sklepu škofijskega zborovanja imenoval posebno komisijo, ki naj bi preučila gradivo in oblikovala operativne predloge za prenovu v škofiji. V njej sta tudi slovenska duhovnika Dušan Jakomin in Rudi Bogatec ter laiki Ivan Buzečan, Marija Lozej, Sergij Pahor in Livij Valenčič.

Prof. Martin Jevnikar izročja nagrado Mladike za novele Danilu Sedmaku

Trojne volitve na Koroškem

25. marca bodo na Koroškem občinske volitve, na katere se tudi Slovenci vneto pripravljajo. Narodni svet koroških Slovencev povsod podpira slovenske samostojne liste, druga krovna organizacija — Zveza slovenskih organizacij — pa bo podprla »demokrate obeh narodnosti«.

6. maja bodo v Avstriji volitve v zvezni parlament. Oktobra pa bi morale biti na Koroškem še deželne volitve, za katere pa ni še gotovo, kako bodo Slovenci nastopali, ker bodo baje poslabšali volilni zakon. Takrat mislijo znova predstaviti Koroško enotno listo. Socialisti pa so že napovedali, da bodo kandidirali nekdanjega deželnega svetovalca Ogrisa. Očitno hočejo spet pridobiti slovenske volilce, v sedanjem političnem trenutku na Koroškem pa je taka ponudba avstrijske socialistične stranke naravnost grobo zasmehovanje slovenske manjšine.

† EDVARD KARDELJ

V petek, 9. februarja, je v Ljubljani umrl Edvard Kardelj, številka dve jugoslovanskega komunizma. Novica o njegovi smrti je odjeknila po vsem svetu in sprožila razna ugibanja o posledicah njegovega umanjkanja. Edvard Kardelj je bil gotovo med vojno in tudi po njej tista slovenska osebnost, ki je najgloblje posegala v usodo slovenskega naroda. Kot najbližji Titov sodelavec je tudi odločilno vplival na notranjo in zunanjo politiko Jugoslavije v zadnjih tridesetih letih. Kardelja smatrajo za teoretika sedanjega družbenega sistema v Jugoslaviji in ideologa politike neuvrčenosti.

Slovenski kulturni klub

Sobotni sestanki, ki jih prireja Slovenski kulturni klub za mladino, so že dolgo vrsto let nenadomestljivi. Poleg družabnosti v zdravi slovenski družbi najdejo mladi, ki se tu shajajo, tudi prostor in možnost za kulturno izživljanje in delovanje. V soboto, 20. januarja, je številnim mladim radovednežem predavala prof. Zora Tavčar o literarni kritiki na Slovenskem; naslednjo soboto, 27. januarja, pa sta o ekumenizmu predavala Stan-ko Janežič in protestantski pastor Ludvik Jošar. 10. februarja so končno mladi člani kluba sami pripravili kvalitetno Prešernovo proslavo z recitacijami, glasbenimi točkami in petjem.

ENCIKLOPEDIJA SLOVENIJE

Mladinska knjiga bo med letoma 1981 in 1985 izdala sedem zvezkov po 650 strani Enciklopedije Slovenije. Tiskali naj bi kar 30.000 izvodov. Uredništvu načeljuje Franček Bohanec. Za monumentalno delo bo založba dobila na podlagi družbenega dogovora 21.455.000 dinarjev.

MLADI ODER 78

Ob Prešernovem prazniku so na kulturni prireditvi v Peterlinovi dvorani tudi letos podelili priznanja MLADI ODER prizadevnim amaterskim igralcem in skupinam. Priznanja, ki sta jih že četrto leto podelili Slovenska prosveta iz Trsta in Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici, so letos prejeli: MARIJAN BREŠČAK, JORDAN MUČIČ in JOANA MARUŠIČ, igralci amaterske skupine prosvetnega društva ŠTANDREŽ za sode-

NEVARNA RAZMERJA

Tudi zadnja Javorškova knjiga — kot večina njegovih knjig doslej — je dvignila nemalo prahu in vzbudila precej polemik zaradi trditve, ki jih vsebuje. V knjigi Nevarna razmerja se Javoršek loteva predvsem umrlega Dušana Pirjevca, a tudi mnogih drugih, na primer Borisa Pahorja, ki mu je v zadnjem Zalivu že odgovoril. Vsekakor je tudi ta Javorškova knjiga že razprodana.

NOVI KONZUL V TRSTU

V začetku februarja je prevzel dolžnosti generalnega konzula SFRJ v Trstu Štefan Cigoj, primorski rojak po rodu iz Solkana, ki je svoj čas služboval kot svetnik na jugoslovanskem veleposlaništvu v Rimu. Novega konzula pozdravljamo na odgovornem službenem mestu z željo, da bi po svojih močeh pripomogel k rasti in razvoju celotne slovenske narodne skupnosti v Italiji.

† MIRA DANILOVA

V začetku februarja je v Ljubljani preminila slovenska igralka Mira Danilova. Rodila se je v Ljubljani 3. julija 1899.

PREŠERNOVI NAGRAJENCI

Letošnji Prešernovi nagrajenci so glasbenik Bojan Adamič, operna pevkica Vanda Gerlovič, grafik Vladimir Makuc, pesnik Janez Menart, igralec Rado Nakrst, član Slovenskega stalnega gledališča v Trstu, slikar Ivo Šubic in režiser Fran Žižek. Podelili so tudi sedemnajst nagrad iz Prešernovega sklada.

ŠE EN KOCBEKOV INTERVJU

Londonski Klic Triglava prinaša v decembrski številki zapisa dveh pogovorov, ki ju je imel Vladimir Markovič iz Beograda z Edvardom Kocbekom v Ljubljani in dr. Franjom Tudjmanom v Zagrebu. Edvard Kocbek govori o svojem delu, o Zalivu in znani aferi ob knjigi, ki je izšla v Trstu ob njegovi sedemdesetletnici. Ponovno govori o medvojnih in povojnih dogodkih. Med drugim pravi:

»Ob koncu vojne so Nemci in bela garda nasilno mobilizirali večje število mladih Slovencev v domobran- ce. Mnoge izmed teh mladih ljudi, ki niso izstrelili ene same krogle na partizane in niso imeli na duši kakršnegakoli zločina, so partizani brez rednega in mnoge celo brez kakršnegakoli sojenja pobili.«

»Nekdo se je očitvidno bal, da bi mogli ti mladi Slovenci, če bi se nekoč vrnili na svoje domove, postati nekaka potencialna rezerva protirevolucije. Jaz pa vem in to še danes kategorično vem in trdim, da bi se dalo te mlade ljudi prevzgojiti, da bi postali lojalni in koristni državljani nove Jugoslavije.

»Ko smo mi, se pravi vodstvo 'Osvobodilne fronte' v Sloveniji izvedeli za to, smo protestirali, toda rečeno nam je bilo, da vesti o pokolu domobrancev niso resnične. Toda kasneje se je po večini izkazalo, da so bile. Medtem pa je mnogim resničnim zločincem, kvizlingom in krvnikom slovenskega naroda uspelo, da so neovirani odšli iz domovine in pobeгли v tujino.«

PAVEL KERNJAK — 80-LETNIK

Pavel Kernjak, koroški skladatelj, ki je med drugim uglasbil znano oktetovo pesem Mojcej, je pred kratkim slavil osemdesetletnico. Kernjak živi na Trebinji pri Šentilju ob Dravi. Tam so ga ob jubileju obiskali koroški kulturni delavci in mu čestitali.

Predsednik S P Marij Maver izroča priznanja Mladi oder amaterski skupini iz Štandreža

HOME FRANK LAUSHE

Ameriški Slovenec Frank Lovše je znan širom po svetu, saj je politik slovenskega rodu, ki se je najvišje povzpел v ZDA. Zdaj so ga, v starosti nad 80 let, počastile tudi ameriške oblasti. V Clevelandu so zgradili novo palačo, sedež države Ohio, krstili pa so jo Dom Franka Lovšeta oz. Home Frank Laushe po ameriški transkripciji. Slavljence se je rodil v Clevelandu v zavedni slovenski družini. Tam se je vključil v slovensko prosvetno in časnikarsko delo, slednje pri dnevniku Ameriška domovina, ki ga je zdaj pozdravila s posebno slavnostno številko.

Že pred vojno je bil Lovše izvoljen za sodnika v rodnem mestu. Leta 1941 je postal župan — prvi Slovenec na tem mestu. Leta 1944 je bil izvoljen za guvernerja države Ohio. Ta izvolitev je bila splet rekordov: bil je prvi katoličan, prvi Slovenec in prvi sin imigrantov na tem mestu. Kot prvi Amerikanec pa je bil za guvernerja potrjen kar petkrat. Pot ga je vodila še više: 12 let je bil zvezni senator. Pri vsem tem je vedno ostal zaveden Slovenec in prisoten v slovenskem javnem življenju.

SLOVENSKA KNJIGA O HMELJU

Dr. Ludvik Leskovar je v Argentini med najboljšimi strokovnjaki za hmeljarstvo. O svoji stroki tudi piše. Nazadnje je napisal monografijo *El lúpulo, su cultivo y procesamiento*.

MLADINSKI KONCERT V MELBOURNU

Tudi slovenska mladina v Avstraliji je imela svoj nastop, in sicer že 26. avgusta. Gre za četrti vsakoletni Mladinski koncert. Nastopali so solisti, zbori in ansambli.

† Dr. MIKOLIČ

8. novembra je umrl v Bridgeportu v ZDA dr. Stanislav Adolf Mikolič, ki je bil profesor za politične vede in družboslovje na Sacred Heart University v Bridgeportu pri New Yorku. Pokojnik je kot emigrant doktoriral po vojni v Padovi, za seboj je pustil vrsto razprav. Obiskal je nad 70 držav, govoril pa celo vrsto jezikov.

»SLOVENIAN GOSPODIČNA«

28. oktobra lani so imeli Slovenci v Chicagu (ZDA) Slovenian Day Festival. Na njem so izvolili tudi »gospodično« — pri nas bi rekli kar angleško »miss«. To je hčerka beneških izseljencev iz vasi Trinko, in sicer Naomi Trinko. Tako ona kot ostali družinski člani so zelo aktivni med slovenskimi izseljenci v Chicagu, saj pleše v folklorni skupini, poje v zboru Slovenska pesem ipd. Z bratom in drugimi 70 mladimi ameriški Slovenci je bila poletni na Koroškem, kjer so imeli v domovih Mohorjeve tečaje slovenskega jezika

Dr. ANTON RAVNIK — 80-LETNIK

V El Cerritu pri San Franciscu v Kaliforniji (ZDA) je decembra lani praznoval 80-letnico dr. Anton Ravnika, rojak iz Kanala ob Soči. V ZDA se je izselil po vojni s svojo petčlansko družino. Vsi otroci so tam doštudirali in dosegli zelo vidne življenjske uspehe.

ŠE DVE NOVICI IZ KANADE

Slovenci v Torontu so stopili v leto 1979 v znamenju praznovanja srebrnega jubileja slovenske župnije Marije Pomagaj — ene izmed dveh slovenskih župnij v tistem mestu.

Slovence v Winnipegu pa je počastil s svojim obiskom novi guverner Ed Schreyer z ženo. 9. decembra je bil med njimi, ravno ko je bil na sporedu nastop ansambla Franca Miheliča iz Slovenije. Na prireditvi se je oglasil tudi guverner, ki je v slovenščini rekel: »Bil je čudovit večer. Tukaj v Kanadi lahko zadržite prelepo slovensko kulturo in ste obnem stoprocentni Kanadčani. To ste lahko, to morate biti. Veste, naša dežela bo postala boljša z vašo pomočjo ... Mi smo ena družina, zbrana iz vseh delov sveta. To je Kanada ...« Končal je v angleščini: »V imenu vseh Kanadčanov vam prinašam iskreno sporočilo, da je v naši deželi, kjer prebiva 24 milijonov ljudi in ki obsega preko 3 milijone kvadratnih milj, dovolj prostora za nas vse. Mi nočemo, da se spremenite, prosim, obdržite svojo slovensko kulturo in dediščino in obogatite našo skupno deželo!«

PRAZNOVANJA V KANADI

V nedeljo, 29. oktobra, so kanadski Slovenci zelo slovesno praznovali 60-letnico osvoboditve izpod Avstro-Ogrske. Pripravljali odbor vseh različnih zdamskih organizacij je dal slovesnosti verski in narodni značaj. Imeli so somaševanje, ki ga je vodil škof Ambrožič, v stolnici v Torontu. V povorki so nato krenili v hotel Toronto, kjer je bila večerja in kulturna prireditev. Udeležencev je bilo preko 800. Med gosti sta bila tudi minister za pospeševanje različnih narodnih kultur v Kanadi, torontski župan in predstavniki drugih etničnih skupin. Spomnili so se tudi 30-letnice naselitve politične emigracije v Kanadi.

***

ANTENA

TUTELA GLOBALE

Pot zakona, ki naj bi celovito zaščitil slovensko manjšino v Italiji, je naletel na nove krepke ovire. Na vsestranski ravni je nastopila vladna kriza z možnostjo predčasnih volitev in paralizo parlamentarnega življenja ter z razpokami v sporazumih med strankami, ki naj bi v bodoče sprejele tudi ta zakon. Na krajevni ravni pa se je začela gonja proti globalni zaščiti tako v Trstu kot v Benečiji. Tam nabirajo med slovenskim prebivalstvom podpise proti takemu zakonu, v Trstu pa se v tisku in po valovih zasebnih radijskih postaj nadaljujejo žolčni napadi. Dve šoli sta proti »predlogu sen. Grbčeve« zasedli svoje prostore. Slovenska skupnost je v informacijo italijanski javnosti izdala posebno številko svojega glasila v italijanščini z naslovom »Tutela globale«. V njej predstavlja svoj zakonski osnutek. V diskusijo pa so v italijanskem tisku posegli tudi slovenski predstavniki.

LA BORA O SLOVENCIH

V kioskih se je pojavila nova številka revije za krajevno zgodovino Trsta La Bora. Med drugim prinaša prvo nadaljevanje »Zgodovine Slovencev v Italiji«, ki jo piše prof. Jože Pirjevec.

ZAMEJSKA IN ZDOMSKA LITERATURA (nadaljevanje)

JONATAN PEREGRIN: PESMI

Pri Družbi sv. Mohorja v Celovcu je izšla decembra 1978 prikupno opremljena pesniška zbirka z naslovom *Jonatan Peregrin: Pesmi*. Podpis je psevdonim in pomeni: Gospod je dal in popotnik. Iz sestavka *Nekaj besed za predgovor* vzemo, da je pesnik duhovnik, da je bil popotnik od najnežnejše mladosti, da je tajno postal duhovnik, »ko se je nacistična povodenj razlila na slovenska tla«, da so ga po enem letu garanja po štajerskih župnijah, kjer ni bilo duhovnikov, zaprli in odpeljali v koncentracijsko taborišče. Tu je sojetnike tolažil in spovedoval, zato »je šestnajstkrat z drugimi stal pred puškami, dvakrat pa sam, ker je bil izdan, da je delil zakramente«. Po vojski se je vrnil domov, a se spet znašel v zaporu, nato je odšel v Avstrijo in je župni upravitelj v dunajski nadškofiji.

Ta Jonatan Peregrin je Zdenko Lovše in se je rodil 18. febr. 1918 pri Sv. Katarini pri Zadru, kjer je bil njegov oče crožnik, doma iz Litiije. Po petih letih romanja se je družina naselila v Mariboru, kjer je Lovše doštudiral gimnazijo in bogoslovje, v duhovnika pa ga je škof na tihem posvetil pod nemško zasedbo 20. aprila 1941.

Vseh pesmi je 33 in so razdeljene v tri oddelke. V prvem oddelku so molitve, »ki so nastajale v duhovnih vajah«, kakor stoji v predgovoru. Torej 12 molitev človeka, ki se zaveda svoje revščine, slabosti in napak, človeka, ki je sam po sebi nič, zato se obrača na Boga, ki ga je ustvaril, zanj trpel in ga tolikokrat pojil s svojo krvjo. Rad bi spoznal, kaj je Gospod z njim vsejal, nauči naj ga moliti, opere naj ga z živo vodo iz svoje svete strani in v njem naj vzklije »seme Tvoje besede«.

Pesmi so zelo preproste molitve, prcšnje, vzdihni in hrepenenja po poboljšanju, napisana v vsakdanjem je-

ziku, brez pesniških okraskov, le s svetopisemskim pridihom in z zaporedno rimo. Posebnost je, da so vsi naslovi latinski, svetopisemski.

V drugem oddelku je osem pesmi, ki so nastale v nemškem taborišču. Zato so polne žalosti, trpljenja, a tudi zaupanja v Boga in odločne volje, da bo hodil po začrtani poti. Včasih mu je svetila zvezda, pa jo je zakrila megla: »V srcu ubrnem / srečo sem nosil, / pa je umrla nocoj. / Pridi, oh, kmalu, / smrti poslanka, / naj grem že vendar s teboj!« V gori nad skalo je rasla jelka, ki mu je dajala senco, toda uničil jo je črv in: »Skala stoji zdaj / sama v gori / kot nemi nagrobnik / vseh mojih boli.« Deset let je minilo, cdkar je oblekel talar, imel je mnogo prijateljev, zdaj pa je sam. Hočejo ga odvrniti od dosedanje poti, vendar bo pot blagoslovil in šel pogumno naprej. Nekaterim je življenje s cvetjem posuto, njegovi dnevi pa »kot siva puščava, / ne cvetó, ne rodijo.« Konjička nagovarja, naj ga hitro prepelje preko reke, ker »za nama se vrag podi«. Veruje, da se po zemlji sprehaja Gospod, ker ga narava v vsaki dobi sprejme drugače oblečena.

V tretjem oddelku je 13 pesmi »iz časa, ko je ponovno moral v tujino«. Vendar pa je tu več pesmi priložnostnih. V *Postni* navaja Gregorčičevo in latinske verze o pomenu posta in vere. V *Velikonočni* razlaga pomen Kristusovega trpljenja in vstajanje. Sam je »tujec, tujini izročena«. Ob 25-letnici mature se spominja mrtvih sošolcev. Pozabljen bo umrl v tujini: »Trava pozabljenja / bo prekrila podobno / in spomin za menoj / in niti gomile / mi ne bo dala domovina, / da bi se v njej spočil...« Poje o prijateljstvu in bratstvu, spominja se kragujevških talcev. V dolini smrti je bil: »Zdaj so ostale / samo še rane, / globoke, široke- / črne rane / in težak križ, / ki nemo strmi v nebo.«

Osnovni ton zbirke je tragičen zaradi nesreč, ki so zadevale pesnika. Stiske in težave so bile tako hude, da si želi smrti, saj je tako sam in zapuščen, brez prijateljev in poln spominov na toliko mrtvih. Njegova čustva so bogata in jih je izlil v pesmi, ki dobro pričajo o njegovem razpoloženju.

Oblika pesmi je klasična, vedno uporablja kitice in rimo, kratek verz in cbičajne pesniške figure. Učil se je pri ljudski pesmi, Jenku in Gregorčiču, a tudi Župančiča bi našli v kakem verzu. Jezik je realističen, neoseben, saj ni ustvaril nobene nove primere ali podob. Verz je tekoč, ker se pogosto posluhuje daktila, nekoliko pa šepa ritem. Čudno je, da si je pomagal z apostrofom, ki so ga že v prejšnjem stoletju odpravili z Levstikom: prijat'li, al', nek'terih, k'tere.

ŽIVE BESEDE...

verjetno je istega izvora tudi ime izvira *Melónka* na gori *Campón* med Tersko dolino in Guminom. Pri imenih dveh potokov pa se ta -e- pred naglasom spreminja v -a-: to sta naša *Malina* in *Mališčjak*, levi pritok Tera.

Marsikomu se lahko zdijo vsi podatki in vsa imena, ki sem jih nanizal v nekaj vrstah, malo pomembna in zanimiva. Vendar nam prav ta obilica vodnih in ledinskih imen pokaže, kako bogato so lahko predvsem v preteklosti živele besede, kako si je človek z njimi tvorno pomagal, da je poimenoval ves svet okoli sebe. Če imamo dovolj potrpljenja, da opazujemo rast in razvoj besed in njih življenje v naravnem ambientu, sredi katerega so nastale, bo naše delo poplačano z lepim zadoščenjem.

MILKA HARTMAN: PESMI Z LIBUŠKEGA PUELA

Milka Hartmanova, ki se je rodila 1902 v Libučah na Koroškem, je izdala do zdaj tri pesniške zbirke. Toda za koroške narodne in kulturne razmere je značilno, da je morala čakati na izid prve pesniške zbirke celih petdeset let, čeprav je že od mladih let sodelovala s pesnimi v različnih časopisih in revijah. Šele za 50-letni življenjski jubilej ji je izdala Mohorjeva družba v Celovcu prvo zbirko *Moje grede* (1952) in po dvajsetih letih za 70-letnico drugo *Lipov cvet* (1972). Za 75-letnico življenja pa sta ji izdala Krščansko kulturna zveza in klub Mladje narečno pesniško zbirko *Pesmi z libuškega puela* (1977).

Zadnja zbirka je drobna, ima samo 36 strani in 12 pesmi. Razdeljena je v štiri skupine po tri pesmi in med njimi so stilizirane podobe dreves. V prejšnjih zbirkah je opevala kmečko življenje, lepoto koroške narave, običaje, težave in stiske ljudi, posebno koroških Slovencev, in seveda ljubezen in razočaranje mladih ljudi. Vse to je v manjši meri zastopano tudi v njenih narečnih pesmi, ki jih je pisala že v mladosti, jih potem opustila, ko je bila propaganda za »vindišarstvo« na višku, a se jih kasneje spet oklenila.

Prve tri pesmi opevajo lepoto in težave kmečkega življenja. V prvi se *Mojcka* takole predstavi: »Mojcka sem, pavrška hčir. / Na svieti ni guerši nikir. / Vse furme znom dieve, / mom čosi tuj rieve, / a v srcu lubiezen pa mir.« Pravi torej, da je kmečka hči, na svetu ni lepše nikjer, vse vrste dela zna, včasih ima tudi težave, a v srcu ljubezen in mir. Oče ima hišo, polje, poln hlev živine, mati dela ves dan za tri, njen »puobeč« pase živino, sam Bog jih živi, zaradi vsega tega je njihov dom vesel. In rodoljubni konec: »svoveja pa noša je kri« (slovenska pa naša je.kri).

Tudi v drugi pesmi (*Ne tavšam*) pravi kmečko dekle, da bi ne zamenjala svojega sveta za »tavžnt liet« drugod. V tretji pesmi pa srečamo deklo, ki jo kmet izkorišča, zato bo o božiču zbežala k materi, da bo »v svojej voli dihova«.

V drugi skupini so tri pripovedne pesmi. Mali hlapec je prvi pri jelu, zadnji pri delu in se norčuje iz pridnih žanjic. Libuški kugvarji (kegljači) so igrali na kvatno nedeljo, čeprav jih je gospodinja svarila. Ko je prva krogla zadela kegel, se je postavil na glavo in obstal, krogla pa se je prilepila nanj. Igralci so preplašeni odšli domov. Mati bo nesla denar v pliberško hranilnico, da se bo pomnožil in da bo tako imela hči večjo doto, saj ženin »najroji koj tavžente / svadku ubjame«.

V tretji skupini so pesmi o nesrečni in prevarani ljubezni. Jokej jo je snubil, na sejmu pa ga je videla, kako je popival in plesal z Nanco. Drugi dan je spet prišel, »dota mu je dišova, / bajta bi mu h nucu bva«, a ga je nagnala. Vesela je šla na žeganje, tam pa je videla svojega fanta, da je drugi kupoval lectovo srce. V tretji pesmi je dekle zapustilo fanta, ker ni imel denarja, vendar je dobil kmečko hčer, ki je menila: »Či gnorjov ni, srce / tuj vejku valo.«

V četrti skupini sta dve pesmi o starosti. Stari grede v tisti procesiji, v kateri so šli pred njimi rajni, na vrhu strmega brega pa jih čaka smrt, ki že brusi koso.

Tretja pesem pa je balada stare dekle (*Stare dekve tëž-va*), ki je celo življenje služila, na stara leta pa mora »bondrati«, hoditi od kmeta do kmeta, da jo preživljajo po nekaj dni. O tej motiviki pravi Pavel Zdovc v *Spremni besedi*, da jo je Hartmanova pesniško obdelala »že pod konec dvajsetih let v pretresljivi elegiji o stari dekli-bandrovi (oba motiva se tu zraščata), ki si želi umreti, da se ji ne bi bilo treba seliti k novemu kmetu. Pesem je bila leta 1929/30 na sporedu kulturne prireditve v Št. Rupertu pri Velikovcu.« Prvič je bila natisnjena v okviru poročila o kulturni prireditvi v Koroškem Slovencu, ponatisnjena pa kot edina narečna v *Mojih gredah*. Sedanja pesem se nekoliko loči od prejšnje. Zdovc pravi o njej: »Pesem se tudi sicer precej loči od drugih: značilne so številne asonance, katerih nepoudarjena samoglasnika (odrci - vianahtmi - bondrati: povezovova - bondrova - navoduva: bondrati - večnosti) odmevajo kakor pritajen jok za zaprtimi durmi. Pozornost tudi zbujajo z ljudsko barvno simboliko prežeta podoba: bela smrt prihaja v »dračej odrci« (v rdeči ruti), podoba, ki prek barvne prisposobe sega v razsežnosti verskih predstav (velikonočna barva) in si podaja roko s sklepom pesmi.« Sklep pesmi pravi, da bo našla pravi dom »tam v večnosti«.

Zbirka je zajeta iz koroškega življenja, le hlapec in dekel ni več, in podana v podjunskega narečju, v katerem je napisal tudi Janko Messner svoje satire *Iz dnevnika Pokrznikovega Lukana*. Tudi to narečje izginja, zato so na koncu knjige pri vsaki pesmi pojasnjene starejše in manj znane besede. Iz ljudske pesmi pa je vzela nekatere izraze (hčir, puebeč, dečva), kratki nedoločnik (pubrat, kugvat), asonance namesto rim.

Pesmi so v kiticah in tekočih verzih, rima je v vseh razen v zadnji. Z zbirko je Hartmanova dokazala, da je dobra tudi kot narečna pesnica. Tako imamo v zamejstvu dve nadarjeni narečni pesnici: Milko Hartmanovo na Koroškem in Marijo Mijotovo v Trstu.

V knjigo je napisal obširno Spremno besedo Pavel Zdovc, ki je prikazal, kako je narečno pesništvo razvito med Nemci, na Koroškem pa so ga namenoma zadrževali, da bi z njim ne pritrjevali avstrijski vindišarski teoriji. Dalje je prikazal značilnosti pesmi v tej knjigi.

O prvih dveh zbirkah sem poročal v *Mladiki* 1968, 162-63 in 1973, 101.

PRAVIČNEJŠA PRIZNANJA 50 LET PO SMRTI

Slovenski tisk se je s primernim poudarkom spomnil 50-letnice smrti po krivem pozabljenega pisatelja Milana Puglja. Narodna in univerzitetna knjižnica pa je celo priredila razstavo del omenjenega pisatelja, ki je bil sicer tudi pesnik, literarni urednik in organizator, gledališki navdušenec in prevajalec. V Književnih listih ljubljanskega Dela je Jaro Dolar v svojem zapisu poudaril, kako je skušal Koblar l. 1948 biti Puglju pravičnejši od njegovih sodobnikov. A »šele Joža Mahnič v Matičini Zgodovini in Slodnjak v svojem Slovstvu sta našla za Puglja priznanja, ki mu gredo.«

Koncertna sezona Glasbene matice

12. jan. 1979 je nekaj dni pred napovedanim dnem v Kulturnem domu v Trstu gostoval Komorni orkester RTV Ljubljana pod vodstvom dirigenta Uroša Lajovica. Program je obsegal simf. št. 49 »La passione« J. Haydna, Mozartov konc. v B duru za fagot in orkester, kjer je kot solist nastopil tržaški fagotist Vojko Cesar, Merküjevo skladbo »Ali sijaj, sijaj sonce« s podnaslovom »Slovenska rapsodija za godalni orkester« in pa Brittnovo Simfonietto op. 1.

Uroš Lajovic se je tudi tokrat predstavil pred tržaškimi občinstvom kot odličen dirigent in interpret. Mestoma smo pri Haydnu imeli celo občutek, da interpretacija prevladuje nad preciznostjo posameznih fraz, kar sicer skladbo prijetno zaokrožuje, a na škodo tehnične briljantnosti. Pri Mozartu je fagotist Vojko Cesar z lepim tonom in muzikalno igro prepričal poslušalce, čeprav ga je orkester mestoma zvočno pokrival. No, če je bila pri prvih dveh skladbah in pri Brittnu pozornost poslušalcev obrnjena predvsem v interpretacijo, dirigenta in solista, pa smo pri Merküju sledili bolj skladbi kot taki. Ta nas je globoko prevzela, saj je domače ljudske napeve skladatelj spretno združil v pestro celoto.

18. jan. 1979 je bil na vrsti recital pianista Massima Gona. Koncert je bil sicer najavljen še za december, vendar je bil odložen zaradi tehničnih ovir. Gon, ki je doma iz Furlanije, se je tržaškemu občinstvu predstavil z izjemno zahtevnim programom: Clementijeva Sonata op. 14, Bach-Busonijev Preludij in Fuga v D duru, Chopinova Nokturna št. 2 op. 15 in št. 1 op. 48, Chopinova Barcarola — v prvem delu. V drugem pa: Merküjeva Soffi e graffi (Epistola a Marjan Lipovšek), 4 Toccate (Schumann, Saint-saens, Casella, Prokofieff) in pa Islamey Balakireva. Za dodatek je Gon zaigral Chopinovo etudo št. 10 op. 25. Naj povem takoj, da je Gon pri tem tako zahtevnem programu pokazal izredno klavirsko tehniko, saj je bil skladbam, ki spadajo med najzahtevnejše v klavirski literaturi, po-

polnoma kos. Poleg tega pa gre tudi za vzdržljivost, saj je moral v zadnjih petih (šestih, če upoštevamo prav tako zahtevno dodatno skladbo) skladbah stalno operirati z oktavami v najhitrejših tempih. Brez izredno sproščenega zapestja bi tega ne zmožel. Tudi interpretativno je Gon program postavil na dobro raven. Svojo suverenost pa je dokazal tudi s tem, da je Merküjevo skladbo igral na pamet. Ocenjevalce pa je Gon postavil v zadrego prav s svojo izbiro programa. Če bi bil v program vstavil kako Beethovnovo sonato in jo interpretiral na isti višini, kot je tehnično obvladal instrument, bi lahko vzklিকnili: »Drugi Horowitz je tu.« Kako pa naj ocenjujemo izvedbo plehke Clementijeve sonate ali Busonijevo predelavo Bacha, ki — z vsem spoštovanjem do Busonija — Bachovega hrani bolj malo? Odšli smo s koncerta torej z izrednim občudovanjem za pianistovo tehnično dovršenost pa tudi za muzikalnost, kjer jo je mogel pokazati, vendar s takim

vtisom, kot da manjka drugi del koncerta, kjer bi slišali izpod Gonovih prstov recimo Mozarta, Beethovna, Francka, Debussyja.

9. feb. 1979 je v Kulturnem domu nastopil znani tržaški duo Miloš Pahor - flavta, Dina Slama - klavir. Program je obsegal Sonato v B duru L. van Beethovna, Donizettijevo Sonato, Danielijevo Suito, Merküjevo skladbo samo za flavto »Pesem in Ples« (praizvedba) in Pauerjeve Capricce. To pot sta bila zastopana kar dva tržaška avtorja, poleg že znanega Merküja, še Aldo Danieli, sedaj zbcrovski dirigent v Benetkah. Sploh je zelo pozitivna značilnost letošnje abonmajske sezone ta, da nastopa veliko tržaških skladateljev in izvajalcev. Flavtist Pahor in pianistka Slama sta doživeto in natančno podala svoj program, ki ni bil zastavljen tehnično-virtucno, ampak bolj komorno-intimno. Dovršeno so izpadli predvsem Danielijeva suita in Pauerjevi Capricci. Pripomnil bi le, da je bil veliki koncertni klavir morda preglasen za spremljavo flavte.

TOMAŽ SIMČIČ

Koroški kulturni dnevi v Celovcu

Od četrta, 15. februarja, do sobote, 17. februarja, so potekali v Celovcu že 10. koroški kulturni dnevi. Prvi dan, 15. februar, je bil odmerjen predvsem načelnim razmišljanjem o konceptu, funkciji, realizaciji in perspektivah Koroških dni, ki jih je podal profesor Janko Zerzer, eden vodilnih organizatorjev te za Slovence na Koroškem, a tudi za nemško govorečo kulturno javnost na Koroškem važne prireditve. Ob tem je zanimivo poudariti, da vsa predavanja te prireditve prevajajo simultano v oba deželna jezika, v nemščino in v slovenščino. V Celovcu so ob tej priložnosti odprli razstavo »Umetnost na Koroškem«, medtem ko je umetnostni zgodovinar Nace Šumi s svojim predavanjem »Koroška umetnost v slovenskem okviru« še podčrtal značilnosti in aktualnost te prireditve. Osrednji del sporeda se je zvr-

stil predvsem v petek, 16. februarja. Ta dan je bil namenjen predvsem zgodovinskim, političnim in sociološkim raziskavam in diskusijam. Tako so Drago Druškovič, Vladimir Klemenčič in Dušan Nečak govorili o avstrijsko-jugoslovanskih odnosih med leti 1945 in 1978, medtem ko je Karel Šiškovič razčlenil aktualno problematiko na meji med Jugoslavijo in Italijo po takoimenovanem osimskem sporazumu. Bogo Grafenauer je prikazal »skupne interese slovensko in nemško govorečih v času kmečkih puntov«, Jože Rajhman je razčlenil odnose med Slovenci in Nemci v protestantizmu na Koroškem, Milan Pahor je govoril o narodno-osvobodilni borbi na Primorskem med leti 1943 in 1945, medtem ko so se drugi referenti ukvarjali z ilegalnim avstrijskim tiskom med drugo svetovno vojno, s problemom takoime-

novanega internacionalizma v antifašističnem gibanju in z raziskavo celovškega Slovenskega znanstvenega instituta v Borovljah in okolici. V literarnem oziru zanimiva so bila sobotna predavanja 17. februarja. Vida Obid je govorila o slovenski koroški literaturi po letu 1945, koroški nemški pesnik Helmut Scharf, ki je preveden tudi v slovenščino, je poročal o sodobni koroški nemški literaturi, Matjaž Kmecl je koroško literarno slovensko problematiko soočil s stvarnostjo literarnega ustvarjanja v osrednjem slovenskem okviru, medtem ko je prevajalec Peter Kersche predstavil svojo nemško knjigo o prevajalski dejavnosti iz slovenščine v nemščino in predstavil 72 knjižnih leposlovnih del slovenskih pesnikov in pisateljev, ki so po letu 1945 izšla pri 42 založbah v Zvezni republiki Nemčiji, Avstriji, Švici in Nemški demokratični republiki. Na sporedu je bila tudi gledališka predstava Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane, in sicer so prikazali delo avstrijskega mlajšega pisatelja Petra Handkeja »Žalost onkraj sanj«. Vsekakor moramo reči, da je bil spored kar natrpan s predavanji in nastopi, tako da je za razgovore ostalo verjetno malo časa. Vsekakor so deseti koroški kulturni dnevi za vsa-

kogar, ki se zanima za bilateralna vprašanja na mejah med Jugoslavijo, Avstrijo in Italijo, zelo zanimiva in tudi važna prireditve. O selektivnih kriterijih, izbiri tem in predavateljev, bi sicer mogli obširno in globalno razmišljati. Osnovnih povezovalnih impulzov pa nikakor ne velja pre-

zreti. Koroški kulturni dnevi potekajo v gostoljubnem domu Družbe svetege Mohorja v Celovcu. Dokler namreč v Celovcu ne bo zgrajen Kulturni dom, kot ga na primer ima Trst, so koroški Slovenci brez osrednje kulturne hiše.

LEV DETELA

Knjižne izdaje slovenskih pesnikov v nemških prevodih

Posebno vidne dosežke je slovenska povojna literatura zabeležila predvsem v liriki. Mnogi slovenski pesniki so kljub relativni majhnosti slovenskega jezika znani literarnim krogom v svetu. V zadnjih letih je tudi na nemškem jezikovnem prostoru izšlo več antologij slovenskega in jugoslovanskega pesništva. Posebno obilno prevajalsko žetev slovenske lirike v nemških prevodih pa so rodili prvi meseci leta 1978, saj so v tem času izšle kar tri knjige prevodov sodobnih slovenskih pesnikov v nemški jezik.

Poleg pesniške zbirke Edvarda Kocbeka, ki je pod naslovom »Dichtungen« — Pesnitve — in v prevodu Williama Heiligerja izšla pri založbi

Chr. Gauke v Hannoverisch Münden in dobro predstavila izjemen Kocbekov pesniški svet, sta izšli še dve zanimivi pesniški zbirki sodobnih slovenskih pesnikov.

Znani slovenski pesnik, dramatik in romanopisec Branko Hofman, rojen leta 1929, se je predstavil nemški javnosti s knjigo svoje prevedene poezije, ki je izšla pod naslovom »Der Bogen« — Lok — pri novi kölnski založbi E. Hermansen, ki se ukvarja predvsem z izdajanjem bibliofilske urejene poezije. Hofmanova knjiga lirike v nemških prevodih prinaša 44 pesmi, ki so razporejene v štiri dele. V prvem delu so objavljeni družbenokritični pesniški teksti, v drugem so zbrane erotične, v tretjem pa meditativno-filozofske pesmi, medtem ko pesmi četrtega dela zaobkrožajo in določajo položaj besednega ustvarjalca - pesnika v današnjem času in v današnjem svetu. Prevode Hofmanovega pesništva v nemščino je oskrbel Franjo Smerdu — in to dovolj učinkovito, čeprav je vidna konservativna naravnost prevajanja, ki gre včasih mimo sodobnega pesniškega trenutka in mimo značilnosti sodobnega nemškega jezika in njegovega specifičnega načina izražanja, ki se je v novi nemški stvarnosti razvil predvsem v zadnjih dvajsetih letih in je vidno prisoten v delih novejših in najnovejših nemških pesnikov in pisateljev. Hofmanova lirika v nemškem prevodu učinkuje seveda v primeri s sodobno nemško literaturo in tudi v primeri z istočasno izišlo zbirko Kocbekovega pesništva v nemškem prevodu dokaj osebno ponotranjeno, nenevarno, medtem ko sili Kocbekova pesniška misel odločujoče k človeku, iz podoživete ponotranjenosti na plan.

Hofmanove pesmi v nemških pre-

MODROST TISOČLETIJ

»A se tudi bojim, da bi postal Amerikanec, zakaj to bi pomenilo izgubo moje identitete. Manjšina se zmeraj prilagodi večini. Slabotni se prilagodi močnejšemu. Vendar, kdor se resnično zaveda svojega dostojanstva, ta se ne trudi, da bi posnemal druge. V glavnem govorim jidiš ... Mislím, da je ideja o stapljanju jezikov zgrešena. Nobe-nega razloga ni, da bi pozabili na svoje korenine, če naj uporabim izraz, ki je zdaj v modi. Lahko poženemo nove, pri tem pa ostanemo zvesti svojim ...«

Nobelovec Issac
Bashevis Singer

»Il Corriere della Sera«,
24. 10. 1978

REZGET MLEČNOZOBEGA ŽREBETA

»Profesor ... govori ... zagnano in pobožno ... o 'slovenstvu' in o naraščajočem zanimanju mladih Amerikancev daljnega slovenskega porekla za svoje 'korenine - the roots', govori in nas pelje skozi univerzo, restavracije in galerije in predavalnice, govori o slovenstvu venomer, neutrudljivo, pa o 'etničnih študijih' — in vendar vse-skoz o slovenstvu kot nekakšni 'vrednoti', slovenstvo, slovenstvo, slovenstvo ...«

Andrej Inkret
Amerikanski dnevnik
»Delo«, 3. junija 1978

Tržaški zvon, Zaliv 3-4, 1978

Slovenski visokošolski sklad »Sergij Tončič«

Trst

Slovenski visokošolski sklad »Sergij Tončič« razpisuje nagrado »Dr. Frane Tončič« za najboljšo študijo izpod peresa slovenskega visokošolca v Italiji po tem

pravilniku:

1. Avtor mora biti slovenske narodnosti in mora imeti svoje stalno bivališče v deželi Furlanija-Julijska krajina.
2. V teku sončnih let 1977 in 1978 je avtor moral biti visokošolski študent ali je v istem obdobju moral končati visokošolski študij.
3. Avtor mora do 30. aprila 1979 poslati k Narodni in študijski knjižnici, Trst, ul. S. Francesco 20, študijo (razpravo, disertacijo ipd.), ki je nastala ali ki je bila objavljena v teku sončnih let 1977 in 1978; ta študija mora pomeniti obogatitev slovenske kulture, zgodovine ali znanosti.
4. Študije bo v teku meseca maja 1979 pregledala in ocenila posebna komisija, ki jo bodo sestavljali predsednik Sklada prof. Pavle Merku, blagajnik Sklada dr. Boris Kuret in slovenski znanstvenik, ki ga bo imenoval odbor Sklada; komisija bo lahko pritegnila k sodelovanju kot svetnike brez pravice do odločanja še strokovnjake iz ved posameznih študij. Po opravljeni analizi vseh študij, ki bodo prispele do določenega roka, bo komisija določila, katero študijo nagraditi, in bo svojo odločitev utemeljila pismeno.
5. Nagrada v znesku 500.000 (petstotisoč) lir je ena in nedeljiva.
6. Naslov nagrajene študije in ime njenega avtorja bosta objavljeni na prihodnjem občnem zboru Sklada v petek, 1. junija 1979, ali, če bo zaradi višje sile treba ta datum prenesti, čim prej po tem dnevu. Po občnem zboru bo odbor Sklada obvestil javnost o tem preko sredstev javnega obveščanja.
7. V primeru, da ni nagrajena študija še objavljena, jo bo odbor Sklada priporočil za objavo kakšni slovenski založbi.
8. Ta razpis s pravilnikom je Sklad dne 19. decembra 1978 deponiral pri notarju Vladimiru Clarichu v Trstu. V Trstu, 13. decembra 1978

vodih pa so vseskozi lepa knjiga, ki jo krasi ilustracije akademskega kiparja in grafika Janeza Boljke. Založnik E. Hermansen jo je natisnil v 1000 izvodih.

Zabeležiti pa moramo še en pomemben kulturni dogodek, pomemben predvsem za slovensko zamejsko literarno ustvarjanje. Zahodcnemška založba J. G. Bläschke v Darmstadtu in Reutlingenu je natisnila nemški prevod pesmi celovškega slovenskega pesnika Andreja Kokota. Znano je, da se Andrej Kokot v svojih zdaj trpko žalostnih, včasih pa tudi uporno kljubovalnih pesniških tekstih spopada s težavno narodnostno problematiko na Koroškem. V svojih pesmih opeva življenje, izkušnje in upe tistih, o katerih nekateri menijo, da so mrtvi. V tem smislu je postavljen tudi naslov Kokotove prevedene pesniške zbirke: »Die Totgeglaubten«. Izbor Kokotove poezije v nemških prevodih so oskrbeli urednik celovškega časopisa »Kleine Zeitung« Horst Ogris, prevajalec Peter Kersche in avtor sam.

Objavljen je tudi uvod h Kokotovim pesmim. V njem izvemo nekaj osnovnih informacij o pesniku in tudi nekaj misli o slovenskem jeziku, narodu in literaturi.

Pričujoče knjižne izdaje slovenskega pesništva v nemških prevodih so lep uspeh slovenske besede v svetu. Kljub temu pa bi bilo prav, da bi slovenski in tuji posredovalci natančno premislili, kaj je v slovenski literaturi ta trenutek najbolj nadregionalno aktualno. Potem bi izid novih slovenskih pesnikov ali pisateljev v nemških prevodih bil manj naključje zasebnih stikov med prijatelji in osebnostno zainteresiranimi — kot se nam včasih dozdeva — in bolj načrtno posredniško delovanje, načrtno in odprto informiranje o najboljšem iz zakladnice sodobne lepe slovenske besede. Več imen sodobnih slovenskih pesnikov in pisateljev bi zaslužilo, da bi jih spoznal tudi bralec na nemškem jezikovnem prostoru.

Lev Detela

pisma pisma

Monrupino, sl. Véliki répen...« Spadajo v toponomastično raziskavo originalna slovenska imena ali pa italijanska uradna?

(podpis)

POENOSTAVLJANJA

Ob smrti pomembnega revolucionarja in državnika Edvarda Kardelja so si nekateri dovolili preveč poenostavljanj. Tako berem v Primorskem dnevniku izjavo slovenskega komunističnega voditelja: »Odločilna je bila njegova vloga v najhujšem trenutku zgodovine slovenskega naroda, ko so se Slovenci pod njegovim vodstvom množično opredelili za socialistično družbo in tako prerasli iz »naroda brez zgodovine« v enakopravnega med svobodnimi narodi.« (PD, 13. februarja 1979). 1. ali je bil takrat le on vodja?, 2. ali so se Slovenci opredelili za narodno osvoboditev ali za socializem?, 3. ali ni ravno Kardelj že pred vojno pisal o slovenskem narodnem vprašanju? Če bi bili brez zgodovine, bi ne imel snovi za svojo knjigo!

Na spominski svečanosti SKGZ

12. februarja pa je Boris Race med drugim povedal: »Dokazoval je, da delavski razred in njegova avantgarda, komunistična partija, se ne moreta boriti za družbeno preobrazbo, ne da bi istočasno vnesla v svoj borbeni program reševanje nacionalnega vprašanja, ta boj pa mora v pogojih okupacije biti tudi narodnoosvobodilni boj.« (podčrtal jaz!)

(sledí podpis)

NOVE SLOVENSKE KNJIGE

Naročnik M. Martinčič nas prosi, da bi v Mladiki objavljali sezname novih knjig, ki izidejo v Sloveniji. Njemu in tudi drugim, ki jih zanimajo slovenske novitete na knjižnem trgu, svetujemo, da se naročijo na revijo KNJIGA, ki jo izdajajo slovenske založbe in jo lahko prejemo brezplačno. Naslov uredništva je: Založba Mladinska knjiga, »ZA KNJIGO«, Ljubljana, Titova 3.

POPRAVEK

Naknadno smo zvedeli, da je bila knjiga Josipa Jurce Moja leta pod fašizmom oproščena prometnega davka. S tem popravljamo pismo našega bralca, ki je trdilo napačno. Napačna informacija je pač nastala zaradi izredno dolgega zavlačevanja pri izdaji odločbe o oprostitvi.

Čuk

na Obelisku

SLOVENŠČINA ZA SLOVENKE

Dragi bralci Čuka! Hočete doživeti prikupno dvojezičnost prav sredi Trsta? Telefonirajte na radio Trst A! Vprašajte po kakšnem uslužbencu. Neki nežni glasek vam utegne odgovoriti: Ga ni, je na ASEMBLEI.

VELIKO NAGRADNO ŽREBANJE PRIMORSKEGA DNEVNICA

- 1) Barvni televizor Philips
- 2) 2 romanji v Čenstohovo
- 3) stereo gramofon Philips
- 4) celoletna naročnina na Mladiko
- 5) zložljivo kolo
- 6) 1 škofijsko romanje v Rim v septembru
- 7) žepni računalnik Canon za izračunavanje asimilacije Slovencev v PCI, PSI, DC itd.
- 8) 4 zbirke vin
- 9) celoletna naročnina za ZALIV
- 10) električna budilka Junghaus
- 11) ruska lesena šatulja (za spominčke iz Kominforma)
- 12) 1 vreča vietnamskega riža
- 13) 1 romanje z g. Štuhcem v Verono
- 14) 1 kampučijska pipa
- 15) 1 letnik Katoliškega glasa
- 16) usnjen fotografski album Osima
- 17) enodnevna oskrbovalnina za predavanje v Dragi '79
- 18) preproga
- 19) zbornik izjav SKGZ
- 20) 1 pršut

- 2) nabiranje tavžentrož po bodoči industrijski coni
- 22) 5 dlak iz brade ayatollaha Homeinija
- 23) buteljka krokodiljih solz
- 24) plošča s Cecovinijevim literarnim nastopom v Ljubljani
- 25) 1 meh narodnoobrambnih vzdihljajev
- 26) 1 kitajsko-vietnamski slovar
- 27) 1 obisk pri Pertiniju
- 28) 5 vrečk osimskega pralnega praška

PREMALO SLOVENCEV IN PREVEČ

Slovenci po Trstu in okolici, mar ne vidite, da nas je preveč? Da ne vemo kam s svojimi otroki? Za kaj torej tako malo zanimanja za zakon o splavu? Splav je največja pridobitev za Slovence po Osimu!

Mladinski krožek Trst

NOV NAČIN POZDRAVLJANJA NE BOMO VEČ TIHO — tako je v uvodniku Primorskega dnevnika 25. februarja 1979 zaklical v imenu vseh zamejskih Slovencev Boris Race, recimo ayatolah SKGZ.

Zvesti slovenski muslimani zato predlagamo nov način pozdravljanja med nami, namesto starega Smrt fašizmu - svobodo narodu. Novi pozdrav bo: **NE BOMO TIHO!** Odzdrav pa se bo glasil: **DA BO ČUL MIHO!**

Slovenska prosveta - Trst in Zveza slovenske katoliške prosvete - Gorica

RAZPISUJETA

tekmovanje zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1979. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Predstave prijavljenih amaterskih odrov bo ocenjevala komisija, ki jo sestavljajo gledališki izvedenci in po en predstavnik vsake organizacije. Mnenje komisije je dokončno in nepreklicno.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, viale XX Settembre 85.

LISTNICA UPRAVE

Podporno naročnino so nakazali:

Stanko KOSMINA - Trst, NN - Casale M.to, Jože JAMNIK - Trst, Maksimilijan JEZERNIK (30.000 lir) - Rim, Andrea MACUZZI - Gorica, Ezio MARTIN - Pinerolo, Mirko BREZIGAR - Vicenza, Natal ZUANELLA - Tarčmun, Jelka CVELBAR - Opčine, Ljubka ŠORLI (20.000 lir) - Gorica, G. VRTOVEC - Gorica, gostilna DEVETAK - Sovodnje, Kristina PODOBNIK - Trst, NN - Ljubljana, Marija MIJOT - Trst, Franc BONČA - Gwent, NN (20.000 lir) - Trst, Milan SOSIČ (12.000) - Trst, Mirko HMELJAK - Sovodnje, Gracija GERDOL (15.000 lir) - Trst, Jože ŠTRAJN - Trst, Marija ELSBACHER ANGELI - Videm, Anton BAK - Trst.

Za tiskovni sklad MLADIKE so darovali:

M. Bratina, Gorica - 3.300 lir; Ana Fonzari, Tržič - 20.000; N.N., Trst, na Prešernovi proslavi Slovenske prosvete in Društva slovenskih izobražencev 20.000; NN, Trst - 10.000; Ciril Turk, Stuttgart - 2.500; Josipina Hervat - 1.000; Floriano Ukmar - 1.000 lir.

Marija Žvokelj iz Gorice v spomin Milke Rupnik 5.000 lir. Zora Križmančič iz Bazovice namesto cvetja na grob Francke Kocjančič Pečar iz Gropade 5.000 lir. D.P. v spomin Elizabete Pertot vd. Mozetič 10.000 lir. N.N. ob tretji obletnici smrti prof. Jožeta Peterlina 10.000 lir. Vsem podpornikom se MLADIKA iskreno zahvaljuje.

zasmehindobrovoljozasm

Dva škota v pogovoru.

»Moj sin noče piti ribjega olja.«

»Moj ga pije zelo rad. Za vsako žličko mu dam peni.«

»In kaj naredi z denarjem?«

»Ko zmanjka olja, kupiva novo stekleničko.«

* * *

Marko je s svojim očkom v bolnici, kjer bo njegova mamica rodila.

»Kaj bi rajši, Marko, brata ali sestro?«

Marko misli, tedaj pa zagleda bolničarko v belem in se brž odloči:

»Brata. Sestre dajejo injekcije!«

* * *

»Ti že ne bčš odločal, mulc, kje bomo pustovali. Tukaj ukazujem jaz! Šli bomo, kamor bo odločila mama.«

* * *

Sodnik: »Obtoženec, ali lahko navedete kako okolnost, ki bi vam zmanjšala kazen?«

Obtoženec: »Seveda, gospod sodnik, ne splača se vam ukvarjati z menoj: dvajsetkrat sem bil že kaznovan, pa ni nič pomagalo!«

* * *

»Kaj se boš res v soboto oženil?«

»Kaj pa naj naredim, moram se!«

»Potem pa se oženi vsaj v pone-deljek!«

»Zakaj?«

»Da si ne pokvariš nedelje!«

* * *

Učitelj: »No, Francek, kaj je bohoričica?«

Francek (ki ni poslušal razlage): »Bohoričica ... žena Adama Bohoriča.«

* * *

V hotelski recepciji.

Kmečko oblečen mož pride in vpraša: »Stanuje tukaj moj brat čarovnik?«

Sluga: »Ne, tukaj stanuje Behawalupuri Pethar Daskin.«

Kmet: »Ja, ja to je moj brat odkar je čarovnik. Prej je bil Jaka Furlan iz Zgornjega Kašlja.«

* * *

»Kdaj je umrl tvoj mož?« vpraša znanka mlado vdovo.

»Pomisli, že tretji dan po poroki!«

»No, vidiš, vsaj ni dolgo trpel!«

»Priča, lahko prisežete, da je obtoženec ustrelil vaše golobe?«

»Kako naj prisežem. Rečem lahko samo, da je zelo verjetno.«

»Koliko verjetno?«

»No ja, prvič sem ga dobil s puško na svojem vrtu, drugič sem malo zatem slišal strel, tretjič so padli trije moji golobi na tla, četrtič sem te golobe nato našel v njegovi torbi. Končno nimam nobenega vzroka, da bi predpostavljajal, da so golobi naredili samomor.«

* * *

»Še pred enim tednom sem bila zaljubljena v Milana, zdaj pa ga niti videti ne morem.«

»Ja, taki so moški: vsak jo prej ali slej pobriše.«

* * *

»Moja žena mi vedno pravi bedak. In kaj pravi tvoja?«

»O, ne vem. Kaj naj pa reče, saj te ne pozna.«

* * *

»Moj mož se daje z angino pectoris, bronhitiscm, črnimi kozami in djarejo.«

»Saj to je grozno! In kje je vse to staknil?«

»V leksikonu. Zdaj je pri črki D.«

Profesor razlaga sonet, gazelo in sploh nove pesniške oblike, ki jih je uvedel Prešeren.

»No, kaj je gazela,« vpraša učenca, ki ne kaže posebnega zanimanja za to vrsto znanja.

»Gazela ... gazela je živa!«

* * *

Miličnik zarjove nad avtomobilistom: »Kako pa vozite! Ste sploh delali vozniški izpit?«

Oni pa: »Oh, najbrž večkrat kot vi — šestkrat!«

* * *

Moderen kirurg »O, to je slepič. Preprosta stvar: odrezali ga bomo in čez nekaj ur boste lahko vstali, zvečer se boste lahko že sprehodili po hodniku.«

»Tako?« je v dvomu vprašal bolnik, ki se je zvijal od bolečin. »Pa med operacijo bom lahko mirno ležal?«

* * *

Med prijateljicami.

Prav debela gospa je zagovarjala današnji mladi moški rod, češ da se še najdejo med njimi prav olikani mladeniči.

»Veste, da sem stopila v tramvaj pa so kar štirje gospodje vstali in mi ponudili prostor.«

»Štirje?« je prijateljica pikro pripomnila. »To je bilo pa res pretirano. Če bi se dvignili trije, bi bilo kar dovolj.«

Počitniški dom »Pri sestrah«

vabi na zimovanja pri Belopeških jezerih

Naslov:

33010 BELA PEČ - FUSINE V. R.

via Laghi 1

Telefon 0428/61027 - 059/695791

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

POSEBNI POPUSTI !!!
OBIŠČITE NAS !!!

Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

T R S T

Prodajalna:
ul. S. Cilino, 38
telefon 54390

Dom in delavnica:
ul. Damiano Chiesa, 91
telefon 571326

CENA 500.- LIR